

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

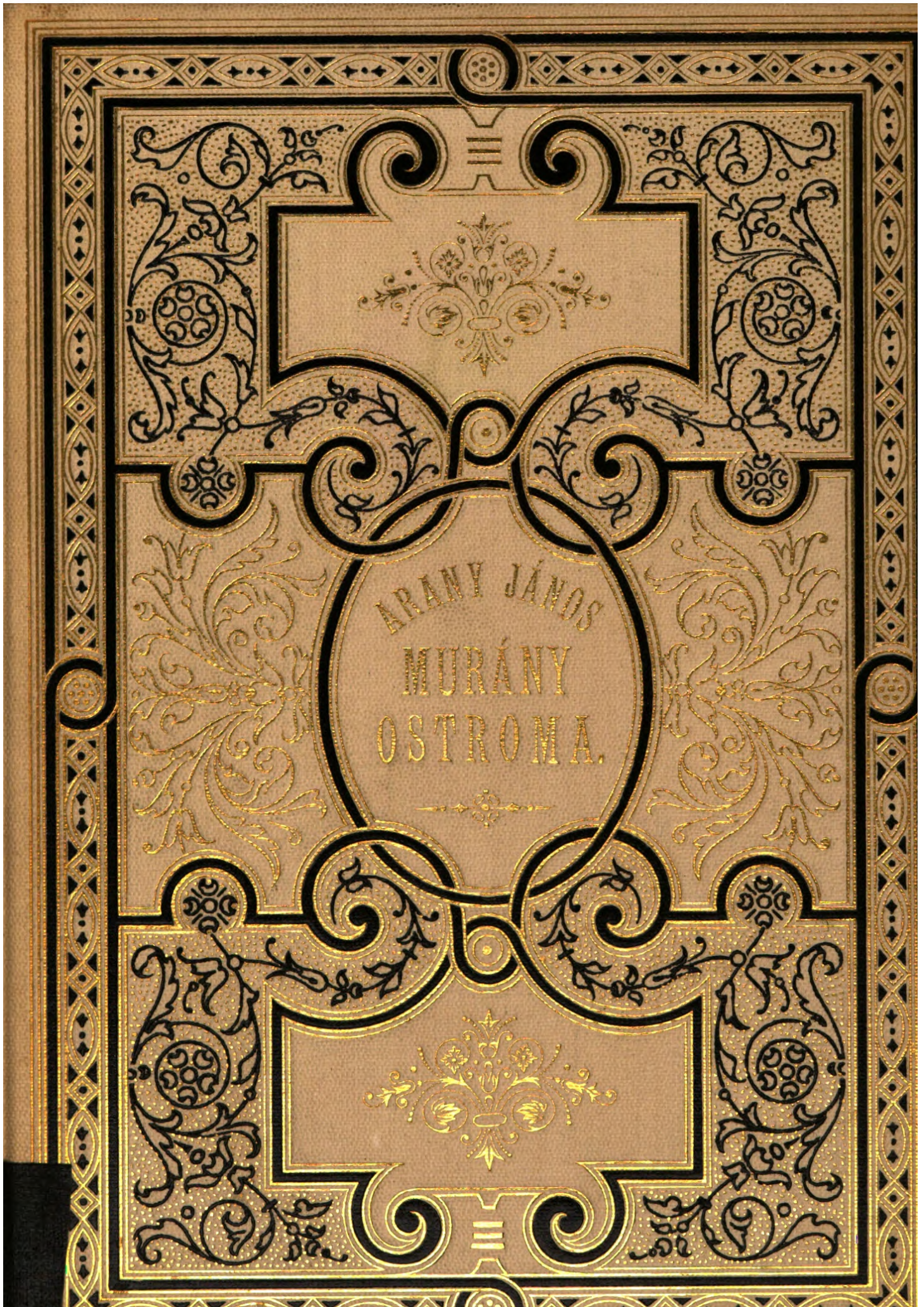
For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

ARANY JÁNOS
MURÁNY
OSTROMA.

✓

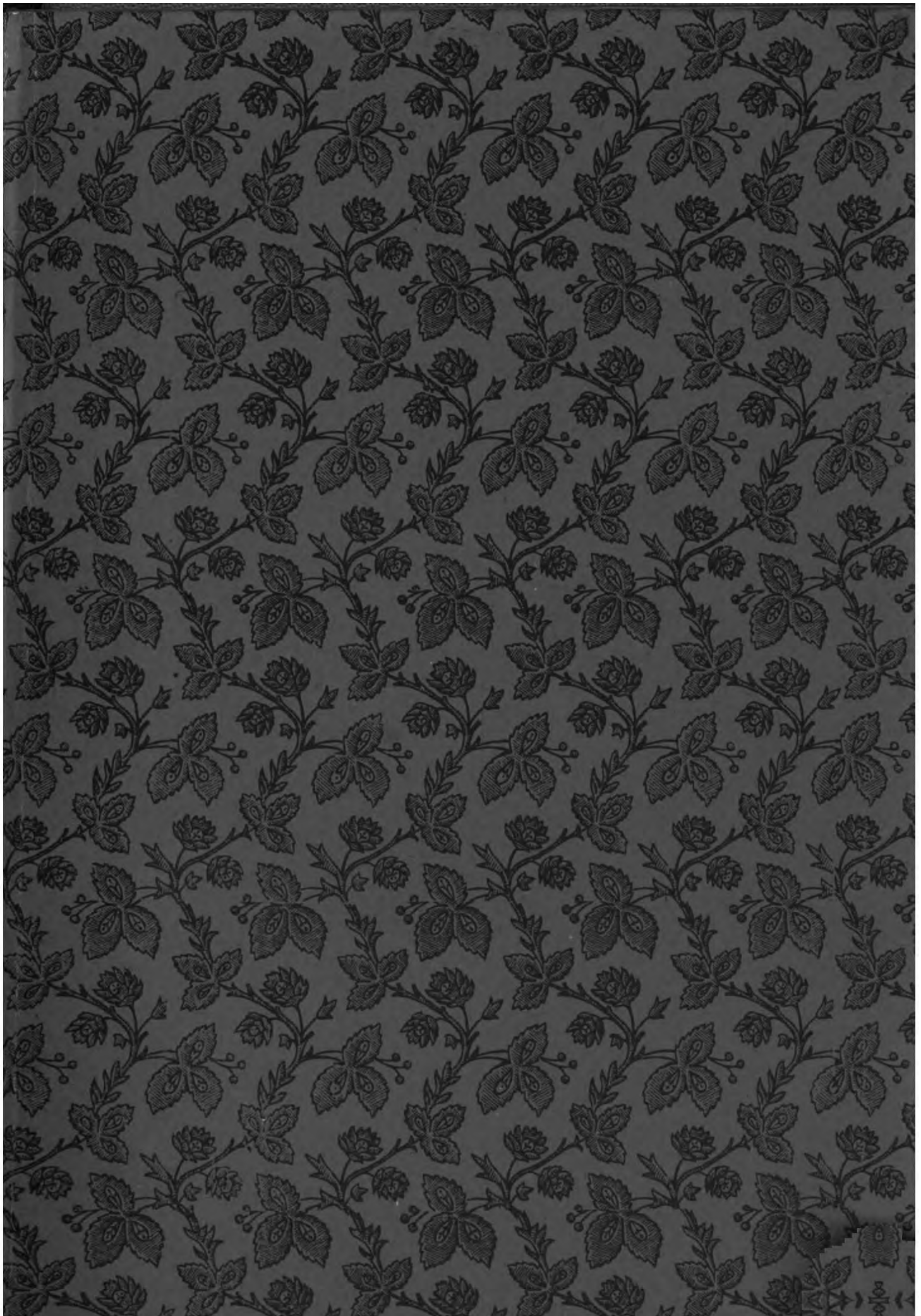
~~468h20~~

~~271 a. 22~~

PH 3751.M9 =

Pop. Surv. 1851

Sage of the ...
an Epic poem in Hungarian
by James ...
of ...
p 649.

Jan. 7. 22 Oct. 1882.

MURÁNY OSTROMA.

IRTA

ARANY JÁNOS.

NEGYEDIK KIADÁS.

BUDAPEST.

KIADJA RÁTH MÓR.

1884.

Prochaska Károly udvari könyvnyomdája.

MURÁNY OSTROMA.

1847.

Prochaska Károly udvari könyvnyomdája.

MURÁNY OSTROMA.

(1847.)

O hölgy! az Isten *gyönyörül*
Teremte tégedet.

Vörösmarty.

ELSŐ SZAKASZ.

Álla még Murányvár szúzi épségében
Hozzá férhetetlen szikla tetejében,
Kevélyen tekintett völgye lapályára,
Veselényi Ferencz ostromló hadára.

A tábor hatalmasb erővel, mint számmal,
Mind szemem szedett nép, gazdag borostyánnal,
De, ha nem mind órjás, a ki bérczet szaggat,
Hogyan vihatna meg a sziklás Muránynyal?

E miatt boszúság, aggodalom, szégyen
Váltogatja egymást a vezér lelkében;
Tervre tervet épít, de mind csak hiába:
Áll Murány, a sok terv összerogy magába'.

A csapatvezérlő hadnagyok elunták
Arczpirulva nézni a napok lehunytat,
Sarkalák a vezért: hagyja e sas fészket,
Másfelé keressen könnyebb dicsőséget.

Össze voltak gyűlve szellős sátorában
Órákat veszíteni hasztalan vitában,
Mert nincs oly tanácsuk mely megingathassa
Veselényi lelkét föltett szándokában.

„Ne beszéljen nékem, monda, senki olyat,
Hogy czéлом nem érve innen elmozduljak,
S annyi drága időn, annyi drága véren
Vásárlott gyalázat legyen minden bérem.

Azért kezdtem-é el, hogy végre ne hajtsam,
S a magamnál gyávább kaczajt üssön rajtam,
Nagy fáról mesélvén s gyöngye kis fejszéről:
Veselényieknek füstbe ment tervéről?

Vagy azért jövék-e várat ülni itten,
Hogy talán a dolgot tréfaságnak hittem,
S hogy vén napjaimra, kérkedhetés végett,
Lopjak, munka nélkül, olcsó dicsőséget?

Küzdelmet kerestem e helyen, nem álmot,
S nem feledtem ama hires vezért, Salmot,
Ki e sziklavölgyet, előbb egy századdal,
Hasztalan sokáig ülte vívó haddal.

Elejét, utóját meghánytam tettemnek:
Csak nehéznek láttam, nem lehetetlenek:
S mit egyszer magamban föltevék előre,
Ember nem, csak Isten tántorít el tőle.“

Igy szólván felállott. Csak hamar utána
Gombkötő emelt szót, Fülel kapitánya;
Hallgatott a többi, nem volt szólni kedve,
Látván hogy a vezér fel nagyon gerjedve.

S monda Gombkötő: „Én előbbi szóltomban
Az ostromot félbenhagyni tanácsoltam,
De mostan (a miben nincsen semmi szégyen)
Ellenkező részre fordult véleményem.

Könnyü itt minékünk apró hadnagyoknak
Ez s amaz tanácsot adni a nagyobboknak;
Könnyü megszállt várat hagyogatni sorba:
A mi hirnevünkön nem esik nagy csorba.

Nézzük ám a dicső Veselényi nevet:
Retteg ettől Eger, Hatvan, Szolnok, Heves,
Reszket, míg kimondja, a pogány nép ajka,
Csecsemőket ijjeszt véle török dajka.

Ismeri hatalmát a ravasz Rákóczi,
Fáj neki, hogy véle nem szeret fogózni;
S hol babérja termett, a felső országok,
Róla tesznek élő tanúbizonyságot.

E dicső gyémántot szilárdul ölelve
Ékesen foglalja a király kegyelme.
S e nevet ha félti vezér ő nagysága:
Kérdem én, bajtársak, nincs-e igazsága?“

Végezé s leüle; fél szemét azonban
A vezérre veté, lesve alattomban.
De nem hallgatá az a színes beszédet,
Sátorajtón állott és Murányra nézett.

Benn pedig felállá s így kezdé Kazai:
„Nem új dolog, a mit akarok mondani,
Isten bizonyságom, hogy ha kell s eszélyes,
Nem félek hazámért vérem kiontani.

Kérkedés, dicsekvés nem szokott kenyerem,
Nem szólok magamról, szóljon a fegyverem,
Szóljon a gyalogság, a melyet vezérlek,
Hisz elég csatát nyert néha napján velem.

Nincs, mi férfit inkább férfivá emeljen,
Mint szilárd kitűrés, állhatatos jellem;
Ez hitem, vallásom, — szólhat bármi tettem:
E hitet magam is mindenkor követtem.

Így tehát örömmel hallom vezéremtül
Azt, hogy szándokában soha meg nem rendül,
És, hogy a mit egyszer célbavett előre,
Ember nem, csak Isten tántorítja tőle.

De vajon, barátim, Murányvárt megülve,
Emberrel van-é most a bajunk meggyülve?
Nem béken tanyáz-e fent a renyhe őrség
S neveti a völgynek feltörekvő hősét?

És kérdem: mi volna e falakat nekünk
Meghágnunk, bevennünk, izre-porra tépnünk,
Ha e sziklatömeg, mit Isten alkotott,
Semmivé nem tenne minden ily szándokot?

Szédítő magasra helyheték e várat,
Hová felrepülve a madár is fárad,*)
Óriás kőszalak viselik ott gondját,
És, mint féltő kincset, tenyerökben hordják.

Az ágyúgolyó is fél uton leszédül
S szárnya-szegve hull le légi ösvenyérül,
Vagy a sziklafalba ütve olykor magát
Szélyelzúzza benne kemény vas homlokát.

Hányszor megkisértők, mint kőszáli zerge,
Egyenkint hatolni fel a meredekre?
De szemes vadászok álltak lest felettünk,
S jól jártunk néhányan, a kik lejöhettünk.

Nincs tehát mit tenni, nagyságos vezérem,
Mint tovább nem vinni egyenetlen téren,
Felhagyni a harczczal, mit a föld embere
Ezredeket élő sziklák ellen mere,

S e kövekben Isten kezére ismervén
Túladni az ostrom sikeresetlen tervén;
Mit ha gyalázatul róna fel valaki,
Jőjön maga és a kaput nyitassa ki.“

---

*) Gyöngyösi szavai.

Elmondá s leüle a derék Kazai.
Ráhagyák beszédit alvezér társai:
Gábor Pál, két Farkas: Ferencz s öcscse Fábján;
De fölállt Vadászi homlokát megrázzván,

S monda: „Mind ezt immár hasztalan beszéljük,
Bár saját tettinket hozzá elregéljük,
S a mi szépet tettünk: hol, mikor és mennyit,
Mind fölemlegessük, nem kérkedve semmit.

Régen megismertem a fővezért ebben,
Hogy nem enged fogytig semmi föltételben:
A félbenszakítást azért ne sürgessük,
Inkább az ostromnak végét siettessük.

Íme a szép nyárnak nem sokára fele
Múlik, a mióta itt vesződünk vele:
És vajon a czélhoz mennyit közeledtünk?
Jó remény fejébe' sok vitézt vesztettünk.

Eljöhet az ősz is szürke hajszákkal,
És elúzhet innen üres gyalázattal,
S a világ utána mondja majd nevünknek:
Azok, kik oly soká Murány alatt *ültek*.

Hát ne üldögéljünk meddő kétkedésben:
Még az éjjel, majd ha szép holdvilág lészen,
Csendesen mászszuk meg e kevély sziklákat,
Holdvilágon az ór nem oly messze láthat.

S vagy sikerül végre bevennünk a várat,
Vagy kiontott vérünk e kövekre szárad —
S hadd száradjon inkább vérünk sziklafélre,
Mint szennyes gyalázat ennyi tiszta névre.“

Most Fekete László hátrább tette székét,
Fölemelkedett és így kezdé beszédét
Halk, nyugott, mély hangon, és ha néhol megállt,
Kezével törölvén szép magas homlokát:

„Illik a vitéznek, kivált a ki nem vén,
A veszélyt keresni, háborúba menvén,
Illik, ha már nem tud becsületben élni,
Pironságos éltet halállal cserélni.

De szükségtelenül tenni azt kockára,
Míg csillog felétek jobb remény sugára:
Ez nemcsak botorság: valóságos vétek,
Mit a közügy ellen tudva cselekvétek.

Vegyük gondolóra: hiába hogy nyár van:
Aratás ideje nincs magas Murányban;
És az ég, midőn hull éjjeli harmatja,
Hogy szomjat eloltson, oly bőven nem adja.

Ivó víz nem léte és a kínos éhség
Sok várnak lerontá büszke erősségét:
S a mi már nem egyen, hanem akárhányon
Megesett, miért nem eshetnék Murányon?

Én hát azt javaslom, legyünk türelemmel,
A várnak útait tartsuk vizsga szemmel;
Így remélem, hogy e gögös várbeliek
Magok kérnek egykor: hagyjuk lejőniek.“

Mindenik helyeslé a mit ez tanácsolt,
Mert a többieknél érettebb korú volt;
Maga Veselényi hajtott a szavára;
Mostan is figyelt rá, mihelyest felállta.

S monda: „Erről én is sokat gondolkoztam,
Kémeim által is gyakran tudakoztam:
Van-e a megszállott népnek elesége
És ivó kútvizben nincsen-é szüksége?”

Bizonytalan hírnél nem hoztak egyebet:
Ma tehát Solymosit küldtem, mint követet,
Fenyegető szókkal kísérletet tenni;
Nem soká meglátjuk, mire tudott menni.“

El se' mondta még jól, mikor a mogorva
Vén követ betoppant a hűves sátorba,
Eltörődött és a déli nap sugára
Sötét piros színt csalt az ábrázatára.

Nagy lélekzetet vón és körültekintett,
De nem szólt előbb, mint Veselényi intett;
Csak midőn a vezér megengedte jellel,
Kezdte el nyers hangon, de gyakorlott nyelvvél:

„Ne gondolja senki, hogy talán mesélek,
Vagy déli álmomban történet beszélek;
A mit mondok, úgy van mindenik szócskája,
Akár most előre hitet tegyek rája.

Magas Murányvárba a mint feljutottam,
Annak parancsnokát kérdezém legottan;
Mosolygott az ember, s ismeretes helyre
A hóhér bástyára vezetett egyszerre.

De mily rendkívüli lón meglepetésem,
Midőn a nevezett bástyára felértem:
Fegyvert öltve, mint egy szép ifju katona,
Maga állt előttem a várnak asszonya.

Sisak fedte fejét, szép aranyos sisak,
Róla három színű tollak lobogtanak,
Magas bokor tollak, hajlongván kevélyen,
Mint sugár jegenyék a tolongó szélen.

Gömbölyű vállait és karcsú derekát
Kékellő zománczos pánczél övezte át,
Mellén vert ezüsttel gazdagon borítva
S két kised halommá vala domborítva.

Csípejéig nyult a pánczél, attól fogva
Földig ért tengerzöld nehéz bársony szoknya:
Nehéz már magában a nagy becsü kelme,
Nehezebb arannyal pazarul terhelve.

Kopja volt kezében, támaszkodott rajta,
És az őrség felett hadi szemlét tartta:
Szóló ajakáról messze csengett a hang
S egyik ó toronyrul a másikra pattant.

A mint szembe lettünk a falon egymással
S köszöntém az úrnőt illő meghajlással,
S láttam ékes arczát, gyöngé állát, melybe
Sisak-állazója el vala mélyedve;

Villogó szemeit a mint rám vetette,
Szemöldöke ívét egyenesre vette,
Alsó ajakával felnyomá a felsőt
S homlokán redőkbül könnyü felleget szótt:

Kétes habozásban állék egy darabig:
Merjek, vagy ne merjek mondani valamit?
Végre megszólaltam, illően és szépen,
Válogatván a szót kitelhetőképen:

„Asszonyom, így mondék, én uram vezérem
Hatalmas nevében, váradat fölkérem:
Nyittasd meg kapuid hős Veselényinek,
S harmadik Ferdinánd győztes sereginek.

Nem kívánja rosszad a vezér s ne véljed,
Hogy miatta bút lát nagyságos személyed:
Népedet foglyául, vagy kincses táraid
Nem kívánja, csupán váradnak kulcsait,

Melyeket ha átadsz néki jó szántodbul,
Úgy egész váradban egy cserép sem csorbul,
Kiki bátorsággal viheti vagyonát,
Egy ujjal se' bántják a békes katonák.

De ha átaladni még tovább is késel
S a vezért ingerled ellenszegüléssel;
Akkor jaj neked s jaj a nyomorútnak,
Kik e fecskefészek üregében laknak!

Kő kövön nem áll meg reszkető faladon,
Szabad zsákmányra jut mindennemű vagyon,
Kardra hányatik mind: férfi, asszony, gyermek,
Még a csecsszopója sem talál kegyelmet.

Mert ne hidd, hogy addig Fel-Murányt itt hagyja,
Míg fokán zászlóit szél nem lobogtatja,
Eszközlje bár azt okos hadi csellel,
Kínozó éhséggel vagy tüzes fegyverrel.'

Meghallá beszédem gróf Szécsi Mária
De nem adott választ annak szavaira,
Elfordult, fogával bibor ajkit marván
S nagy felindulását nehezen takarván.

Végre szóla gúnnyal: ,Elmondhatd uradnak
A mik e falak közt szemedbe akadnak,
Fenygetésére az legyen a válasz.
Menj, mutass meg mindent a követnek, Kádas!'

Nagy kopasz ember volt, hajlott férfikorban,
Ki e névrül értett, s elvezetett sorban,
Megmutatva mindent: a derék őrseget,
Kútat, éléskamrát, bástyaerősséget.

Válogatott nép az, mind derék emberek,
Vini sík mezőn is dolgot adna velek:
Hátha még falaknak biztos vértje őrzi!
Nincs erő, mely birjon övelök mérkőzni.

Ismerem Murálynak külsejét, belsejét,
Szem behunyva járom tekergő ösvenyét,
Laktam egykor benne, Szécsi György korában,
De sokkal különb most mint volt hajdanában.

Mily roppant erősség! egy falat sem lelnél,
Mely csekélyebb volna a tizenkét ölnél;
Pattantyuk, mozsarak, nagy golyók halommal,
Fegyverek és lópor két egész toronnyal.

Élelem, mi három évre is sok lenne,
Száz öles kút, gazdag tiszta forrás benne,
Nyers anyag: fa, kő, vas; műhelyek, munkások . . .
Szóval semmiben sincs megfogyatkozások.

Azért esztelenség itt tovább tanyáznunk,
Hő napon felégnünk, harmaton megáznunk:
Mert elébb ledőlnek e magas kőszálak,
Mint mi bévehetnök híres Murányvárat.“

Solymosi tovább is akart még beszélni,
De felállt tüzesen bajnok Veselényi,
Ki eddig hallgatott egész figyelemmel,
De szembetűnőleg fogyó türelemmel.

Most felugrott hévvel s hármát avagy négyet,
Mintha futva menne, oly sebesen lépett;
Hirtelen megállott s monda békevesztve,
Solymosit szemével mintegy átszegezve:

„Tudsz-e még Murányra s gőgös asszonyára
Több dicsőítő szót halmozni rakásra?
Mérthogy róla nyelved olyan ékesen szól?
Hogy nem győz kitérni a magasztalásból?

Tár megvert szemével, és azért raggatod
Rá a napot, holdat és minden csillagot?
Vén, aszott velődöt megzavarta véred,
S eszed rovására bolondul dicséred?

Nem . . . . erre vén volnál; pénzt adtak, ugy-e pénzt?
Vén embert, mint te vagy, a fősvénység emészt.
Rakodva, mint a méh, kellett visszatérned:
Szájad hazug hirrel, aranynyal erszényed.

Az asszony asszony mind; egy asszonytól ki fél?
Belőled, ősz, mégis a félelem beszél;
Nem vesztegettek meg, van tiszta jellemed,
De rémet láttatott a félelem veled.

Öreg vagy a résre, félénk, erőtelen,
Azért akarsz mást is leverni szüntelen:
Eredj, öreg, pihenj; ne költs rossz híreket:
Ne félj, a zsákmányból majd juttatunk neked.“

Az ősz katonának igen fájt e beszéd,
Mert öreg szolgának a szó is vereség,
Nehéz leczke ez, mit vén fejével tanul,
És, azt sugja lelke, most is ártatlanul.

Vér tolult szemébe, csikorgatta fogát
S már kemény szavakra megnyitá ajakát,
De az alvezérek integettek kézzel:
Hagyja el, ne szóljon, béken távozzék el.

Meggondolta magát, szó nélkül kifordult,
Őszes bajuszára nagy nehéz köny csordult,
Észrevette, mert a szíve könnyebbedett,
S titkon a kárpithoz törülé azt menet.

A vezér csak később, vére higgadtával,
Bánta meg a mit tett az ősz katonával;
Most még fogva tartá első gerjedelme,
Indulatvihartól elborult az elme.

Gyorsan járt alá s fel tágas sátorában,
A hallott beszédet forgatván agyában;
Meg-megállott néha és nézett merően,
Ismét menni kezdett s ajka járt menőben.

Sziklavár, magas fal, víhatlan erősség,
Hadszerek, telt kamrák, jól gyakorlott őrség,
És kormányon egy nő, a ki pánczélt visel,
Hősöket kigúnyol dölyfös szemeivel . . . .

Evvel tépelődött, e szókbul szalajta
Egy-egy érthetetlen töredéket ajka.
Egymásra néztek a hadnagyok s kelének,
Rosz kedvét, haragját látván a vezérnek.

Hirtelen eléjük álla Veselényi:
„Szégyen és pironság“ így kezdett beszélni,
„Szégyen és pironság vinni olyan várat,
Melyben asszonyi kar vezet gyepülzárát.

De ha már megúltuk, nincs egyéb mit tennünk,
Mint akármi áron falait bevonnunk;
Mert egy nőt legyőzni fél gyalázat, igaz,
De győzetni tőle . . . . mondjátok meg: mi az?

Nem segít az éhség? ne habozzunk sokat:
Folytassuk a véres megrohanásokat;
Mert erő, vér, élet legyen bármi drága,
Drágább a vitézi névnek tisztasága.

Isten szent nevére esküszöm, hogy innen
Még eszembe sem jut hadamat elvinnem,
És nem is mozdúlok míg vagy életem vesz,
Vagy Murálynak kulcsát felszúrom övemhez.“

Alig távoztak az osztályok vezéri,
Alighogy magában maradt Veselényi,
Kémek jelenkeztek, izzadt, poros kémek,
Kik nehéz hirekkel terhelten jövének.

Rákóczinak, mondák (amaz első Györgynek),
Erdélyi hadai nagy-sietve jönnek,
Mind erős, edzett nép, vérszomjas fenevad,
Mellyet a csatára vak buzgalom ragad.

Útat irtogatnak embererdők felett,
Vérrel írogatnak útaxó levelet,
Rá pecsétül fényes győzelmöket nyomják,
S jaj azoknak a kik ezt kétségbe vonnák.

Ott van Illyésházi, s hallva, hogy Muránynak
Kénytelen kelletlen vendégi volnának,
Siet szabadítani a vár nővezérét,
Mert hitvesül birja ennek a testvérét.

És már, adák hozzá, nem is messze vannak,
Csak egy napi járó föld a köze annak;
Ha nem hisz a vezér, ma-holnap itt lesznek
S a hallott beszédről tanúságot tesznek.

Lesujtá e balhír Veselényi lelkét,
Szokatlan kétségnek vad kínai szelték,
Mert, midőn valami becsületben jára,
Maga volt magának kegyetlen birája.

Tudta, hogy a népes erdélyi seregnek,
Kis számú hadával, ő nem felelhet meg;
Bizonyosnak hitte, hogy, ha azt bevárja,
A murányi völgyön romlását találja.

Elfusson-e hát most, kerülve a csatát?
Vagy cél s haszon nélkül elveszesse hadát? —
Így sem, úgy sem övé híres Murány, csak a
Hosszu ostromlásnak híres gyalázata.

Meghagyá, hogy senkit ne ereszsenek be,
Elzárkózott mélyen a sátorfenekbe,
Tábori ágyára ott leborult arczczal,
És küzdött sokáig nehéz, benső harczczal.

Néma volt a nagy harc. Végre könnyebbüle,
A gyötrő szorongás szavakban enyhüle,
S mit emberi fülek sohasem hallának,
Panaszolni kezde a csendes magánynak.

„Azért jöttem-é hát“ szóla kifakadtan,
„Magas Murányvárhoz, fenyegető hadban,
Hogy rideg völgyében, rút bélyegü helyen,
El sem feledhető síromat megleljem!

Vagy azért jövék-e, hogy hetekig ülven
Meredek szikláit hasztalan kerülném,
S végre, mint a tolvaj, szökném meg galádul,
Üldözve egy asszony méltó kaczajátul!

Hah! legnemesb kincsem', féltő drágaságom',
 Mellyért hősek ellen harczoltam csatákon:
 Lovagsarkantyúmat, híremmel-nevemmel,
 Sárba tapossa egy félénk asszonyember?

Egy néember, egy özvegy, egy hősködő asszony,
 A ki pánczélt hordoz, hogy kaczajt támaszson,
 A ki gyáva kézzel nyúl hadi szerszámhoz,
 S katonásdit játszó gyermeket utánoz?

Hős asszony! asszonyhős! neme kinövése,
 A csodás természet méla tévedése;
 Férfi, a ki tűt fog, vagy guzsalyát őrzi,
 Tűkörét bámulja és magát kendőzi.

Vagy ad-é a pánczél, bárhogyan viselve,
 Férfi-bátorságot a női kebelbe?
 S a nehéz aczél kard, női kézzel fogva,
 Önt-e férfierőt a gyenge karokba?

A szivben, ha védi mellvas boritéka,
 Megszün-é a vérnek hullámzó játéka?
 Gyáva rettegésre nincs-e mindig résen?
 És nem döbben-é meg minden zörrenésen?

Nem hiú, szeszélyes, változó, hivékeny?
 Könnyü, játszi sajka tenger gyöngeségen?
 Nem teremtve másért, mint, hogy készakarva
 Meggyőzetés legyen legszebb diadalma?

Egy nő, egy ilyen nő kaczagjon engem ki . . . . .!
Hah, őket úgy, mint én, nem ismeri senki . . . . .
Diadal, diadal! enyém a diadal:
Murány! semmi dolgom kemény szikláiddal.

Kemény a te bérczed, magas és meredek,
Falaid tövérek, megvehetetlenek,
Tornyaid, bástyáid, kapuidnak íve —
Minden, minden erős! csak nem urnőd szíve.

Hiába fedi azt vassal és aczéllal,
Biztató paizszsal, férfias pánczéllal:
Az lesz az én résem, mellyen áthatolván
Felütöm zászlómat a vár büszke ormán.“

Monda, és tenyérrel homlokára vágott,
Csengetett, hivatta Pétert a deákot:
„Fel, Murányba, Péter! szárnyakelt léptekekkel,
Szécsi Máriához ilyen izenettel:

„Asszonyom, köszöntet és általam kéri
Magas személyedet uram Veselényi,
(Ki, bár ellensége pártfogolt ügyednek,
Buzgó tisztelője hősi erényednek):

Fontos tárgyak iránt, értekezés végett,
Hozzád küldene egy tábori segédet,
Ha, becses bizalmad által megtisztelve,
Annak szabad járást, kihallgatást nyerne.’

Add hozzá: e kérést — nagy a reménységem —
Hogy nem tagadja meg nemes ellenségem,
Kit, ámbár személyét nem láttam, becsülni
Megtanított a hir s annyi veszteségem.“

Péter ment. Utána nézett Veselényi,
Látta bérczösvényén jobbra balra térni,
Végre elvesztette s többé nem lelé fel
A sziklák oldalán kereső szemével.

Visszament tehát a sátor bensejébe,
Író eszközöket vett maga elébe,
Írt sokáig ottan, és megpecsételvén,
Íratát elrejté felső köntösébe.

MÁSODIK SZAKASZ.

Jót haladt e közben a nagy ég vándora,
Fellengő ösvénye lejtővé hajola,
S mintha nyugtanyáján kedvesi volnának,
Mind jobban sietett fogytán a pályának.

Murány falán állt a szép özvegy, Mária,
Nézve napkeletnek kéklő ormaira,
Napkelet tájáról várva segítséget:
Illyésházi Gábort s az erdélyi népet.

Jött azonban Kádas kopasz homlokával,
Szólván Máriához dörmögő szavával:
„Asszonyom, össze van hordva a gabona,
Melly a hombárokön szétterítve vala.

Mérni nem mértem, de hozzávetve szemmel
Hiszem és állítom akárhány hitemmel,
Hogy tíz nap sem eszünk kenyérből eleget,
Tíz nap mulva pedig éhhalál fenyeget.“

„Tíz nap!“ felelt a hölgy „tudod hogy tíz napban
Egy ostromlott várnak egész századja van:
Várom Illyésházit, az erdélyi hadak
Nem lehet Muránynyal hogy ne gondoljanak.

Más felől reményt nyujt egynémi sejtelem,
Hogy most tán elúzi Veselényit cselem
— Legalább nem számít többé az éhségre —
Nem vett-é követje semmi csalást észre?“

„Dehogyan vett! remek volt a játék“ felele
Kádas, Máriának leghívebb embere,
„Rakva lőn a magtár, mintha színig volna
Rozszsál a sok hombár, liszttel a sok tonna.

Meg-megállt csudálva benn az éléstárban,
Nézte a gabonát a tele hombárban,
Majd megint járkált a fenékre fordított
Hordók közt, melyeket ujjnyi liszt borított.

Féltem, ha kocczani talál kardja vége,
Elárúl a hordók hangos üressége;
Vagy, ha ujjaival a buzát megvájja,
Csalfa deszka padját benne megtalálja;

De jobban elámult mintsem hogy ilyesmi
Fortélyt észrevenne, vagy tudna keresni;
Összecsapta kezét s esküvék nagy hittel:
Három évig sem fogy az eleség itt el.“

Most félbenszakítá a kapus réz kürtje
Vitéz Kádas Mártont, kit asszonya küldé,
Hogy vezesse fel az alvezért, ki hozzá
Veselényi fontos közleményit hozná.

Kádas távozzék, de megtért nem sokára
Két lovász egy pár mént vezetvén utána:
Almás szürke, épvér, hatodfű paripát,
Mellyekben irigység sem találna hibát.

Hasonlók egészen: mindenik arab faj,
Váltság gyanánt nyerte Veselényi tavaly
A szolnoki bégért, kit nagyon megszokott
Zsákmánylásin érve körülvett s elfogott.

Most, takarva hímzett drága szőnyegekkel
És fölékesítve csillogó nyereggel,
Ajándékul jöttek Murányba, nehezen
Vergődhetve csak fel a sziklaösvenyen.

Hátul két legény jött, valamit emelve,
Szekrény volt az, ékes ajándokkal telve;
Felnyitotta Kádas és kivett egy drága
Pánczért, vérpirosat, vert arany virágra.

Kék színű sisak volt a vas derék megett,
Mellyet nagy ezüst sas szárnyaival fedett;
Ezt a vezér, alig serdülő korában,
Harcjátékon nyerte volt Lengyelországban.

De mindenek között leggazdagabb a kard,
Mellyet drágaköves bársony hüvely takart,
Ritkaszép török mű, ugyhogy árát szabni
Sem lehetne könnyen, nemhogy azt megadni.

Nem kevésbbé díszes egy ezüst kis óra:
Hátul a hadistent képezi tartója
Szerelem-istennőt fedve paizsával . . . .
Az óramutató annak paizsán van.

Ragyogó szemekkel nézte a hölgy, kivált
A nyeregszerszámot s a két szép paripát,
És hol a lovakra hol Kádasra vetett,
Nyugtalan örömmel, kérdő tekintetet.

„Veselényi küldi“ szóla Kádas végre,
„Künn a kapuban vár tábori segéde,
Útasítva lévén be sem lépni addig,
Míg ez az ajándék el nem fogadtatik.

Ha megnyerné, ugymond, nagyságos kegyedet
Jó neven fogadni e csekélységeket,
Ez pecsét, ez zálog lenne, hogy azontul
Nem tarthat személye semmi bántalomtul.

Ellenben, ha e részt nyer tagadó választ,
Úgy magas Murányig czéltalanul fárad,
Benne semmi dolga, s megfordított nyommal,
Osvenyén, a hol jött, visszatér azonnal.“

Mária neheztelt: mérthogy Veselényi
Az adott kezes szót oly kevésre nézi,
Hogy, szabad járásnak birva is szentségét,
Aljas bántalomtul félti követségét.

Másrészt kedve telt a drága küldeményben,
Hósi fegyverekben, két szép hadi ménben;
De, főleg, ki kelle elégíteni vágyát,
Mivel égett tudni a követség tárgyát.

Azért a lovakat kötteté ólába,
A fegyvert vitette fegyveres házába,
S küldte Kádast, hogy a tábori segédet
Vezetné elébe kihallgatás végett.

Jött az nem sokára, szétvigyázva jövet,
De nem volt ám segéd, sem hadnagy, sem követ;
Szécsi Máriának bajnok Veselényi
Maga állt előtte s így kezdte beszélni:

„Magas Murányvárban légy üdvöz, asszonyom!
Veselényi Ferencz köszöntését hozom,
A ki nagyra becsül, nagyon tisztel téged,
Mint magához méltó vitéz ellenséget.

Gyermek volt, midőn már ismeré a nevet,
Mellyet hős apáktól nemződ örökbe vett,
S mikor első kardját oldalára fűzte,
Példányul magának Szécsi Györgyöt tűzte.

Ennek tábora lőn néki versenypálya,
Hol első babérját nyerte homlokára,
S a fényes dicsőség, mely vezérét fedte,
Egy vagy két sugárát órá is vetette.

A halál azonban (mely irigy határt von,
Hogy halandó ember istenné ne váljon)
Sokalá a Szécsi névnek dicsőségét
S egy csapással hitte annak vetni végét.

De feledni látszott számitása mellett,
Hogy a Szécsi hír-név mind két ágat illet,
És ha a fiágot eltörülte végkép,
Nóág örökli a család vitézségét.

Megdönté hatalma bajnok Szécsi Györgyöt,
Fiágon kihalt a Rimaszécsi törzsök,
S íme a ledölt törzs életerős fát hoz,
Bajnok leányt, méltót a hősi apákhoz.

Hanem . . .“ monda mélyebb hangon „fővezérem
Meghagyá egyszersmind bocsánatot kérnem,
S kimondanom hogy te, nagyságos asszonyom,
Nem haladsz mindenben az apai nyomon.

Tévedésen kezdte Szécsi György a pályát,
Bocskainak tartá hajdan koronáját,
De megbánta vétkét, s hódolva megtére
Törvényes királya igaz hűségére.

Ellenben a grófné — ne vegyed sértésül —
Pártütőkhöz álla igaz fejdelmétül,
S melyen atyja járdalt érettebb korában,
Elhagyá az útat ifju mámorában.

Vagy talán szégyenled, asszonyom, az ösvenyt,
Melyen édes nemzöd a sir széleig ment?
Gondolod, hogy az tán nem becsület utja?
S honnak ellensége minden, a ki futja?

Hát nem félne ütni egy Szécsi Mária
Árulás bélyegét atyja hamvaira?
Vagy, kinek porában áldja jó emlékét,
Képes megátkozni annak véleményét . . . ?

Nem, nem édes urnő! Engedd elismernem:
Káromlók ellened és az elhunyt ellen;
Kinek nem pirultál fegyverét fölvenni,
Mért pirulnál annak nyomdokain menni?

Engedd hírüladnom lenn a fővezérnek,
Hogy vívó hadával más vidékre térhet,
Mert sziklás Murány, mint asszonyának szíve,
Mától kezdve immár Ferdinándnak híve.

És én — mit vezérem tisztémül is szabott —
Királyom nevében, teljes bocsánatot
Ígerek Muránynak, s benne mindazoknak,
A kik a hűségre visszafolyamodnak.“

Mária csak mostan vette magát észre,
Hogy ráfeledkezett lelke a beszédre.
Másfelé tekintett, elpirult az arcza,
Vérrel hintve azt meg pillanatnyi harcza.

S monda: „Mit apámról emlegetsz, a tetten
Nincs mit szégyenelnem, nincs is mit követnem:
Tette a mit kívánt hona jobb reménye
S az akkori idők súlyos körülménye.

De ki van fárasztva a remény türelme,
A súlyos körülmény súlyosbba növelve,
És lábbal tiporva minden a mi drága:
Nemzetiség, törvény, s a hit szabadsága.

Vagy tovább is várjunk? várjuk, hogy az ellen
Békes tüzhelyénél békóvasat verjen?
És, ha kész a békó, járom, vagy kaloda,
Lábunkat, nyakunkat szépen tartsuk oda?

Nem kell messze néznünk, országokon végig,
Nézzünk csak a szegény romlott cseh szomszédig:
A mit ottan látunk, megtanít a példa,
Milyen tervet vettek ellenünk is célba.

Vagy, ha nem tanít meg a más kára minket,
Érezzük legalább tulajdon sebünket,
És, midőn naponkint újra vérzik, sajog,
Ne hazudjuk azt, hogy megszűntek a bajok.

Még nem pártütés, ha nem segít kérelmünk,
Törvényadta módon kardunkat emelnünk;
Mért várnók tehát a szolgálta napokat,
Mikor lázadás lesz egy szó, egy gondolat?

Vagy talán vezéred oly gyengének tartott,
Hogy nem érzem mélyen, mért kötöttem kardot?
Ha! máskor is harczolt — tudnia kellene —
Hona mellett a nő, de soha ellene.

Azért, ha velem most nem akart egyebet,
Mint hogy honvédőből árulóvá legyek:
Köszönöm tanácsát most egyszer, jövőre
Legyen lovagias megkimélni tőle.

Mert ezen az úton — bizonyossá teszem —
Míg élek, Muránynak urává nem leszen;
Fegyverét sem félem, de ha bízik abban,
Ostromát folytassa minél szorgosabban.“

A dacz, a hevesség, melylyel szólt Mária,
Gyenge mosolyt csalt a vezér ajkaira:
Most komoly szint ölte nemes ábrázata,
S válaszul a hölgynek ilyen szókat ada:

„Nagyon fájlalhatja uram Veselényi,
Hogy kegyes grófnémnek sujtják véleményi,
Mintha ő, azért hogy nem szegett hüséget,
Árulókkal ülne kárhozatos széket.

Hidd el, asszonyom, hogy előtte is drága
A nemzet, vélemény, vallás szabadsága
S meghal inkább, hogysen a szabadság ellen
Szentségtörő szókat, kezeket emeljen.

Sőt, ha a nemzetsérv már oly fokon állna,
Hogy orvoslatot csak fegyverben találna,
Hidd, vezérem kardja nem vonúlna félre,
Se az ellenséghez nem szegődnek bérbe.

És, ne adja Isten, de jöhet gonosz nap,
Mellyen a remények hozzá csatlakoznak,
S ő lesz első azok közt, a kik megóvják
A nemzetszabadság sértett lobogóját.

De, mig tanácsosabb, módunkban is vagyon
Törvényhozás által segíteni a bajon,
Addig a legszentebb ügy elleni vétség,
Pártokra szaggatni az erők egységét.

Nézz körül a honban, haj! ez árva honban,
Mely török kanócztul füstölög még romban,
Melyben a mit hagyott a had dühössége,
Azt is elrabolja hűtlen török béke:

Nincs-e többé szükség hazavédő karra,
Hogy kardját emelte magyar a magyarra,
S mihez még török tör és tatár nyil nem fért,
Kíméletlen önti egymásból ki a vért?

Mit nyerünk, ha ekkép vesztegetjük egymást?
A hazát juttatjuk végveszélyre, meglásd:
Kitépi kezünkből lázongó vasunkat
S foglalt tartománynak nevezik honunkat.

Végre: hát Rákóczi György-e a szabadság,
Hogy hazánkat érte ennyit nyomorgassák,
S aljas érdek végett, zsarnok önkény alatt,
Keserű legyen az el nem húzott falat . . . ?“

„Uram“ vága közbe Mária nagy hévvel,
„Ovatos légy itten élni zsarnok névvel,
Mert . . . azonban ez volt követséged tárgya?
Ugy kihallgattalak. Semmi sincsen hátra?“

„De van“ mond a bajnok: „ha Szécsi Mária
Nem hajol beszédem józan okaira,
Akkor Veselényi -- fogadd el asszonyom --
E levélkét hagytá kezedbe nyujtanom.“

Átadá a vezér s távozék sietve,
Utána tekintett a hölgy meglepetve,
S mintha háboritná különös sejtelem,
Tétovázott keze a feltört levelen.

Átfutá s az alatt olyanná lőn arcza,
Mintha vére mingyárt csöppenni akarna,
Zavartan tekintett Veselényi után,
A ki épen eltűnt a várnak kapuján.

Osszemarczonglá a levelet két kézzel
És kettészakítá minden erejével,
Egyszersmind, darabját jobbra balra vetve,
Magános lakába ment fel nagy-sietve.

Kádas pedig a ki nem vala oly messze,
Hogy a történt dolgot észre ne vehesse,
Óvatos léptekkel ballagott most elé
S a roncsolt levelet gyorsan fölemelé.

Összeillesztette, olvasgatta soká,
Rázta fejét, midőn értelmét felfogá,
S elrejtván az írást dolmánya keblében,
Érthetetlen szókat mormogott mentében.

Felment asszonyához s benyitott sebesen;
Járt az teremében fel s alá hevesen,
Hirtelen megfordult hogy Kádas belépett,
S visszatiltva kérdé: „hívattalak téged?”

Az öreg megállott, nem ment se ki, sem be,
Csak nézett merően asszonyával szembe,
S szóla, megfeszítve ujját a kilincsen:
„Nem tudám, hogy szabad járhatásom nincsen.“

„Igazad van, Kádas“ a nemes hölgy monda,
„Mindenkor szabadon bėjöhetsz lakomba,
De most hagyj magamra, látod, semmi kedvem,
Hagyjad a vár gondját egy kissé felednem.“

„Nem is a vár gondja“ válaszola Kádas,
„Hozta most, asszonyom, régi hű szolgálodat;
Négy szem közt akartam egyet szólni veled:
Szándékosan dobtad *így* el e levelet?“

„Hah!“ kiáltott a hölgy „mit nem költenének . . .
Szégyen és boszúság szelessé tevének;
Milyen vakmerőség . . . ily ajánlat s nekem . . .!
Aztán néma lészesz . . . addsa, elégetem.“

Elvevé az írást, s mely szünetlen éggett,
A mécs fölé tartá elhamvadás végett;
De mást gondolt megint: gyorsan visszakupá,
És, hogy olvasná fel, az öregnek adá.

„Olvasd“ szólt nevetve „mit ír az az *ember*,
Meg sem érthetém jól fölgerjedésemben,
Most nyugott a vérem és kaczaghatom már,
Mint kellene néki minden áron a vár.“

Kádas elfogadta s olvasott ekképen:
„Asszonyom, remélem megbocsátasz nékem,
Hogy, ki mind maig nem láttalak tégedet,
Íly uton kerestem ismeretségedet.

Régen óhajtottam lenni veled szembe,
Messzehangzó híred elhatott fülemben,
És képzeletemben bálványomul lakott
Amazon szépséged, istennő alakod.

Mert a hír, mely fukar midőn dicsérni kell,
Felruháza téged dicső erényekkel,
S míg felmagasztalta benned saját nemed,
Feste másrészt bátor, férfias jellemet.

Mindenünnen tisztos hangok emelkednek
Szigorú voltáról női erényednek,
Mely, mikép Murányvár, sőt erősben annál,
Sérthetlen, világos, büszke magasban áll.

E miatt lelkemben lángoló vágy éledt
Színről színre látnom hódító személyed,
És a ki előtted álla mostan épen,
Veselényi volt az, a követ képében.

De ne vedd, asszonyom, tőlem hízelgésnek,
Ha hired beszédit tartom mind kevésnek,
S a hallott csudákat a látott valóhoz
Mérve, ámultomban alig jutok szóhoz.

Nincs nekem költői szárnyas képzeletem,
Szólni bájaidról meg nem kísérhetem,
Azt az érzelmet sem bírom kifejezni,
Mely égő lelkemet véges-végig rezgi;

De, ha szólok egyet, elődbe omolva,
Kérlek a mennybéli örök irgalomra,
Fogadd meg azt a szót, az egyetlen egyet:
Add nekem cserébe kezeddel szivedet.

És, mivel Muránynál becsesek az órák,
Várom válaszodnak fejér lobogóját,
Várom azt epedve, harczolok kinommal,
Oh küldj békét nekem, küldj választ azonnal!”

„No lásd“ kezdte a hölgy keserűn nevetve
S a levelet záros fiókjába vetve,
„No lásd, hogyan űznek és micsoda szemmel-
Láthatóan csúfot ezen gyáva nemmel.

Oh! szégyen, gyalázat, a mely lelket éget,
Föl is tenni rólam ennyi gyöngeséget,
Hogy nem látnak által asszonyi szemeim
Jó haszon fejébe csinált érzelmeim.

Amazoni szépség! istennői alak!
S minden képzeleten felül találtalak!
És mind ezt megírja otthonn, jó előre,
Későbbi szerelmét szépen jövendölve!

Mégis, nincsen egy nő, nincsen ezer közül,
Ki az efféléknek nem hiszen, nem örül,
A ki, hízelgő szók által elhítelve,
Rabbá nem aljasul, midőn úr lehetne.

Vagy nem ember a nő“, folytatá gerjedve,
„Hogy törvényét szabja férfi kénye, kedve?
Hogy, mikép a kisdéd, járjon vezetéken?
Szabad akarhatja megnyügözve légyen?

Ki adá jogotok, büszke férfiak, ti!
 A cselekvéstérről minket letiltani,
 S arra kárhóztatni ártatlan fejünket,
 Hogy türesben leljük minden érényünket?

Vajha minden asszony olyan volna, mint én!
 Úgy az amazonkort újra felderítném,
 S illő tiszteletet vinnék ki a nemnek,
 Mely most bábja csupán puha szerelemnek.

Büszke Veselényi . . . ! bárcsak úgy lángolna,
 Oly mélyen szeretne, a mint írja tolla:
 Hadd boszulhatnám meg — mit ő tépe szélyel —
 A sok nőérényért gúnyos megvetéssel.

És miként eped most Murány birtokáért,
 Égne százszor jobban annak asszonyáért,
 Hogy, midőn falamra nézne bús sóhajjal,
 Űzném messze onnan egy éles kaczajjal.“

Kapva kapott Márton e tüzes beszéden,
 Ő is azt akarta, hogy ne máskép legyen:
 Mert sehogysem esnék lelke nyugalmára,
 Hogy más kézre birjék Murány erős vára.

Mint Rákóczi híve, most azon lőn tehát,
 Hogy szilárddá tegye pártjához asszonyát,
 S míg az elmerülve ablakába hajlék,
 Kádas ajakiról ilyen beszéd hallék:

„Nincsen is véredben, bágyadozó szemmel
Bíbelődni apró, léha szerelemmel,
S négy fal börtönébe hagyva zárni magad,
Élvezni a házi boldog unalmakat.

Gyermekséged óta lángol a vágy benned,
Nemed szűk körén tul hősi módra tenned,
S míg egyrészt irigyléd a férfi küzdelmét,
Megvetetted másrészt hódoló szerelmét.

Jut-e még eszedbe, mily makacs, mily hideg
Szívvel gúnyolád el számos kérőidet,
És midőn ajtódnál esdett a szerelem,
Mily nyugottan kérdéd: ki az? nem ismerem.

Eljött végre Bethlen, a szép ifju bajnok,
Szüleid reménye, kedve hozzá hajlott,
De atyád parancsi, szilárd akarata
Ellenére, lelked hajthatlan marada.

Sőt, ámbár az apa, bőszült haragjában,
Harmincz napig tarta sanyarú fogságban,
Azt is túrted inkább, mintsem élethosszat
Férfi uralomnak magad feláldozzad.

Csak, midőn könyezve esdekelt agg nemződ,
Hogy fogadd el érte a reményteljes vót,
A ki felfrisítse már haldokló vérét,
Gyűrűdet Bethlennel csak akkor cseréléd.

Hanem új rabságod sem soká viseléd:
 A halál elmetszé kényszerű kötelét;
 S most midőn szabad vagy, mint az égi madár,
 Nyűgöző kalitkát miért választanál?

De nemcsak egyéni szabadságod forog
 Kérdésben, hanem egy még fontosabb dolog:
 A veszteség, a mely pártodat sujtaná,
 Ha Murány s Balogvárt másnak szalasztaná . . . .“

„Jó hogy erre tértél“ a hölgy közbevága,
 „Szabadságom ugyan nem hajtom igába,
 S nem uralok férjet . . . . semmi esetre nem . . . .
 De van e dologbul egy derék ötletem.

Cselfogás ugyan, de helyzetem mentheti:
 Váramat rövidnap éhség fenyegeti . . . .
 És melyik csel volna, egy ostromlott várban,
 Árulás a vívó ellen irányában?

Illyésházi jötte szinte bizonytalan,
 Rákóczi hadának sokfelé dolga van;
 De, bár jőnének is, bár feloldoznának,
 Mit magunk kibírunk, mért köszönnők másnak?

Azért siess, öreg, siess a völgybe le,
 Hamar választ kíván kérőmnek levele,
 Légy, ha még nem voltál, vénséged korára
 Harczias vitézből szerelem futára.

Mit bámulsz? nincs minek megütköznöd ezen:
Veseléni még ma hatalmamban leszen,
S a kevély oroszlán, rázza bár sörényét,
Kényszerül követni egy asszony törvényét.“

Kádas kopasz fejét rázta kételkedve,
Nem hivé a dolgot, hogy való lehetne.
„Mégsem érted öreg?“ mosolyga Mária,
Leült asztalához és levelet ira.

Csakhamar készen lett a rövid levéllel,
S Kádasnak szeméhez tartá két kezével:
Elolvasta Márton, hanem csak magában,
De még a szava is elállt bámultában.

„Hadd vigyem!“ kiálta lelkesülten végre,
„Asszonyom, nincs párod okos cselvetésre,
Hadd vigyem!“ vitte is, azt is alig várta,
Sárga pecsétjével míg a hölgy lezárta.

Most előkereste a bajnok levelét
Mária s a mécsen elégette felét;
A másik darabját, míg amaszt égette,
Átfutotta szemmel s halkán visszatette.

1

2

3

4

5

6

7

HARMADIK SZAKASZ.

Murányalja megett, délszaki oldalon,
Tiszolcz felé menve domborul egy halom,
E halom lejtőjén fekvék a tábor,
Tetején piroslott a vezéri sátor.

Megszállotta immár a völgyet az este,
Szürke fél homálya áradozni kezde,
Lassan elborítá a tábort, a halmot,
A sátort s vezért, ki a tetőn andalgott.

Ott áll Veselényi a halomnak ormán,
Domború mellében uj szerelme forrván,
Ifju még szerelme, van sebes növésben,
S már is kinosan fér öblös kebelében.

Szemeit függeszti magas Murányvárra,
Mellyen ég a napnak visszavert sugára:
Azt reméli tán, hogy valamint e kövek,
Úgy gyul szerelmétől asszonya szive meg?

Vagy talán azt nézi kétes borongásban,
Gondolati lánczként fűződven egymásban,
Mint ver a kő vissza minden szál sugarat,
S maga kemény, hideg, érzéketlen marad . . . . ?

De im, jó jel gyanánt — ha nem csak képzelet —
Galambcsoport szállong az őrtorony felett,
Fejér szárnyaikat megfestette a nap,
S megannyi aranyos lepkének látszanak.

Jöttök-é, szerelem s hűség madarai,
A váró kebelnek édes hirt mondani?
Hoztok-é a hősnek — a mi üdvét áraszt —
Szécsi Máriától örvendetes választ?

Nem, azok nem jönnek, nem, azok nem hoznak:
Párosan enyelgnek, vígan múlatoznak.
Alantabb sötétlik, a szikla oldalán,
Egy . . . . holló? vagy ember? az a hírnök talán.

Sem holló, sem ember a bérczösvenyen már,
Elhagyá Murányt is a végső napsugár,
Tornyai sötéten merednek a falon,
Vár és szikla együtt egy óriási rom.

Elszállt az esthajnal a hegytetők felett,
Bő harmatot síra búcsukönyvek helyett.
Ormokon és völgyön gyászos éjszaka ül,
Búsan feketéllik az őrtüzek körül.

A vezér ott áll még háborus kebellemel.
Érkezik azonban Kádas a levéllel,
Kézbe adja és megy, tovább szónak sem áll,
Vissza a teljes hold kelő világánál.

Veselényi pedig sátorába mégyen,
A pecsétnek színén megdöbben keményen,
Felszakasztja mégis, bár retteg előre,
S tartalmát ekképen olvassa belőle:

„A levél írója, ha válaszát várja,
Maga jöjön annak elfogadására,
Most kitüntetheti férfi-merészségét
S bebizonyíthatja szerelme mélységét.

Éjfélkor, a várnak éjszaki oldalán,
Egy ablakfény alatt kötélhágcsót talál:
Azon siessen fel, hallgatva, egyedül;
Belépve megtudja sorsát, hogy mire dül.“

A vezér habozott egy kevés ideig,
Megfordult eszében, hogy törbe ejthetik,
Gondolt ó mesékre, szomorú példákra,
Férfiaknak ártott női ravaszságra.

Sokkal ébrebb volt ám szörnye szerelmének,
Hogysem elringassa régi mesés ének,
Sokkal kívánatosb vére kiomlása,
Hogysem gyávaságát szíve hölgye lássa.

Azt is átallátta, hogy, ha van reménye,
Csak az elmenésből csillog az feléje;
Ellenben, ha marad, úgy Szécsi Mária
Kezéről örökre le kell mondania.

Azért Vadászi Pált hivatja magához,
És ily szókat intéz kedves hadnagyához:
„Kedves jó vitézem, leghivebb emberem,
Nekem még ez éjjel Murányba kell mennem.

Hogy miért? ne kérdezd, mert azt meg nem mondom,
Azt tudod, hogy a vár gondja főfő gondom,
Most sem teszek olyat, megnyughatol benne,
A mi terveimnek ártalmára lenne.

Jóval éjfél előtt, egyedül megyek ki,
A miről kivüled nem fog tudni senki,
Azalatt te a rád bizottakat teszed
S legmélyebb titokban ezeket végezed:

Kiszemelsz száz embert a legjobbak közül,
Összegyűjtöd szélen, valamely tűz körül,
Csörgő fegyveröket fúvel némíttatod,
Zörgő sarkantyúik szíját leoldatod.

Jeladásra vártok, hallgatózva, készen:
Föltekert mordályom köntösujjban lészen,
Ha rosszúl találna kalandom kiütni,
Módot ejtek azt egy ablakon kisütni.

Csendes éj van: a hang lehallik bizonynyal;
Hallván, talpra keltek és jöttök azonnal,
Felmásztok Murányhoz s éjszaki oldalon
Kötélhágcsót letek függeni a falon.

Felhágtok e lépcsőn, és ha ottfenn lesztek,
További parancsot akkor tőlem vesztek;
Oly dolgot viszünk ki, mely hirünk megedzi,
Fejünk hervadatlan babérral övedzi.

Ha pedig a hágcsót nem lelnétek ottan,
Jele, hogy Murányban fogságra jutottam:
Akkor nincs egyéb mód . . . nem vezet célra más . .
Mint véletlen, elszánt, teljes megrohanás.“

A hadnagy merész volt, néha vakmerő is,
Életét koczkára sokszor tette ő is:
Mégis elszörnyedt most, hallván e szándokot
S felhordott az ellen minden józan okot.

De van-é ok, a mely nyomna csak felényit,
Mint az a kettő, mely vonzza Veselényit:
Szerélem, becsület, kettős küzdelmi bér,
Hősi életével mindegyike fölér.

Engedett Vadászi, engednie kellett;
De legott agyában merész terv szülemlett:
Haderőt javaslott a hágcsón vinni be,
S egyéb kaland helyett, a várat venni be.

A vezér azonban, e nem várt szavakra,
A tanácsló ellen gyult nemes haragra,
Felelés helyett csak elfordúla tőle,
Forduló szeméből villámokat löve.

Érezé Vadászi, sebhete őt mélyen
Ez a néma feddés a vezér szemében,
Észrevette mingyárt, hogy a mit ajánla,
A cselt Veselényi aljasnak találja.

Abbahagyta hát azt megkövetés gyanánt,
És egyebet nem kért, egyebet nem ajánlt,
Csak hogy vészes utra ne keljen egyedül:
Hagyja őt legalább menni kíséretül.

De vezére abba sem egyezett belé,
Küldte, hogy végezzen, a mikép rendelé.
Távozott a hadnagy; Veselényi pedig
A rejtélyes útra tette készületit. —

E közben az éjnek tündér fejedelme
A mennyre királyi székét fölemelte,
Rajt' ült maga, s a hold, szép szende arája,
Félénk szerelemmel símul vala rája.

Az ég szürke boltja keleten tiszta volt,
A nagy országútig nem fődte semmi folt,
Szerény csillagocskák álltak őrt, csoportban,
Királynéjok körül, illemes távolban.

Nyúgaton ellenben halkkal emelkedtek
Óriás sziklái sötét fellegeknek,
Tarjagos tetőik messze kihajlának,
Mintha minden perczben földre szakadnának.

Messze, a látkörnek nyugati legalján,
Vad vihar szágulda, szekerén nyargalván,
Rezgett a föld háta lassu morajától,
Szikrát hányt a felleg lova patkójától.

Most előre küldé gyenge hús fuvalmát,
Melly tovább lehellte az őrtüzek hamvát,
És a lenge álmot, mely könnyedén fedte,
Az örök szeméről el-ellebbentette.

Csendes volt a tábor, mély álmát aluván —
Mint a vér mezeje öldöklő harcz után,
Mellyen a halottak vérfagyasztó csendét
Egy-két álomszerű-hörgés zavarja még.

S mint ott, a halálnak termékeny határán,
Olykor egy-egy árnykép szétttekint, felállván,
De megint leszédül a földre (ah, hogy a
Lelkére nőtt álmot örökké alugya!)

Ugy állt, úgy fekütt le itt egy sötét alak;
Csakhogy nincs halálköd szempillái alatt,
Testén volt elég seb, de már egy sem vérzik . .
Legfőlebb az idő változását érzik.

De, mint eleven seb, melyre balzsam helyett
 Irgalmatlan orvos szíta izzó szenet,
 Ugy ujúl örökké lelkének egy sebe:
Kedves ember által bántott becsülete.

Solymosi ez, a vén; — vénebb koru, hogysen
 Elvett bántalmakat álomba temessen:
 De nem oly vén, hogy ha boszúlni akarna,
 Ebbeli segélyét megtagadná karja.

Nem találta nyugtot éji sátorában,
 Ridegen virrasztott az alvók sorában,
 Bosszusan hallgatta egyik avagy másik
 Első álmu szomszéd éles horkanásit.

Kelt tehát, s mikép ezt egyébkor is tette,
 A tábor őreit sorra kerülgette;
 Most elvégezé azt, s a táboron kívül
 Félreeső árnyas helyen alunni dül.

De hiába nyitja s húnnya szeme héjját
 Ki- s bezárva ennek két ezüst rostélyát,
 Mert az enyhe álmot nem rekesztheti be
 Benső küzdelemtől éber szemeibe.

Nem vala szivének egyéb óhajtása,
 Mint hogy Veselényit megtorolva lássa:
 Megboszúlva *bátor, dicséretes* tettel
 És egy diadalmas büszke tekintettel.

Míg így tépelődnek húzamos ideig,
Sík gyepen nyugasztva fáradt tetemeit,
Egyszer — a mint füllel földön fekvé vala —
Mintha tompa csendes dobogást hallana.

Felüté fejét, de lecsapá megint, mert
Tiszta holdvilágnál a vezérre ismert,
A ki, burkolózva sötét palástjába,
A tábor felől jött Murány irányába.

Várta hogy haladjon: halkán emelé fel
Magát fél könyökre s kísérte szemével,
Majd fennült sokáig, azután felállá
S ballagó léptekkel indult meg utána.

Messziről követte, nem, hogy elérhesse,
Csak, hogy szemével folyvást kísérhesse;
Egyszer elvesztette: az ég borulása
Elfödé előle, nem hagyá, hogy lássa.

Egyszersmind nyugotról megzúdult a vihar
Csapkodván az erdőt széles szárnyaival,
Közelebb közelebb hallott mormolása,
Búgó bömbölése, füttyös sipolása.

Rémes, idomtalan, óriás fellegek
Lomha testeikkel átfekvék az eget,
Holdat, csillagokat éktelen, mogorva
Csudás szájaikkal elnyelének sorra.

Az apró, tüzelő villámok feljöttek,
Mind megannyi hosszú lángkigyóvá nőttek,
Mérges üvöltéssel víttak a felhőben,
S nagyokat csattantak olykor, leesőben.

Egy perczben a menny, föld villámfényben égett,
Más perczben lesulykolt vastag sötétség lett:
Mintha a vihar, hogy gazdagítsa magát,
Kirabolta volna a napot s éjszakát.

A vezér azonban nem gondolt veszélylyel,
Szembeszállt viharral, birkozott a széllel,
Úti szövétnekül villámfény vezette,
A sötétben utja célpontját kereste.

Magasan, a várnak éjszaki oldalán,
Halvány lámpa rémlett égni annak falán,
Ködszerűn sillámlott kétséges világa:
Irányában a hős bérczről bérczre hága.

Régen elvesztette azt a sziklaösvenyt
Mely Murányaljától a várkapuig ment,
Most magának kellett föllelni az utat
Mellyen küzdelemmel a falakig juthat.

Olykor, ha a felhők lángseb módra nyilván
Szemvakító fénynyel lecsapott a villám,
Olykor meg-megállott, s fénybiró sas szemmel
Kémelé az utat, merre mehessen fel.

Ha pedig a szilaj tűzroham kiége
S összezapott az éj sűrű sötétsége
És meg mert jelenni várfalon a ködfény:
Megindult a bajnok, feljebb erőlködván.

Igy folytatta utját, míg egyszer fölére
A Murányt emelő sziklák tetejére,
És megállt pihenni, hol a töves falak
A szirtkaponyába gyökért bocsátanak

Felleli a hágcsót, a függő kötelet,
Halad ingadozva sötét mélység felett —
S a mint egy-egy villám lobban el ujonnan
Rettenetes lőn a letekintés onnan.

De azért nem szédült, ment fölebb merészen,
Feljutott s belépett a nagy ablakrésen,
S a mely pillanatban a hágcsót elhagyá
Akkor ért Solymosi a várablak alá.

Feltekintett arra: egy ragyogó villám
A belépő vezért láttatá meg nyilván;
Most sötét lőn újra; a merész öregnek
Kezei a hágcsón kétesen remegtek.

E perczben füleit tompa nesz üté meg,
Hallatszott felúlról, mintha küzdenének,
Mefeszített lábak súlyos dobogása,
Titkos erőszaknak vad dulakodása.

Közbehallott néha egy csikorgó nyögés
 A melybe kitört a néma erőlködés,
 Egy-egy káromkodás dörmögő darabja
 Fog közül bocsátva, meg' visszaharapva.

Solymosi fölfelé sietett ez alatt,
 És már a hágcsónak legderekán haladt,
 Fenn a tompa küzdés folyvást hallatott még,
 De úgy vette észre, mintha távolodnék.

Végre sűrűbben dobogtak a lábak,
 De lágyabb ütéssel, a mint távoznak,
 S tisztán kivehette dörgegni a vezért:
 „Áruló zsivány had! meglakoltok ezért.“

Megfeszíté mostan izmai erejét
 Hogy hamar elérje a hágcsó tetejét,
 S nem soká, az ablakrésbe kapaszkodván,
 Végigtekinthete annak boltos odván.

Hosszu, elhagyatott falsikátor vala
 Melynek távolába kémlő szeme hala,
 Mellyet függő lámpa homályos bősénye*)
 Megől világított egy mécs fakó fénye.

Nem nyilt abból ajtó sem jobbra, se' balra,
 Szája egyenesen szolgált az udvarra,
 Most az is sötét volt, de, ha villant az ég,
 Fénye innen és túl egybetalálkozék.

---

*) Bősény: lantorna. Hártya, mit üveg gyanánt használtak :
 ablakhoz, lámpához.

E szűk folyosórul (ismeré Solymosi)
Hányták le a várnak régi birtokosi
A kit el akartak veszteni s innen vett
Mellette a bástya *hóhérbástya* nevet.

Nézett s hallgatódzott ottan egy darabig
A nélkül hogy látna s hallana valamit;
Egyszer kialudt a mécsnek fakó fénye
S láthatatlanná lőn a lámpa bősénye.

Lebocsátkozék most a fogas kötelen,
Jártasan tekergett a sziklaösvenyen,
Mellyen biztosabban jött imént fölfelé
Veselényinél, ki azt ugy nem ismeré.

Ez alatt kifogyott az ég a villámból,
Hulló szövetneke már sehohsem lángol,
Gyorsan száguldozó fekete fellegek
Meddő csoportjai borítják az eget.

Elszállt a vihar, de a felleg nem sira
Engesztelő záport pusztult nyomaira,
Itt-amott ha egy-két csöppet elhullatott,
Zúgó szelek szárnyán az is fennakadott.

Solymosi nem soká a táborhoz ére
S ráakadt Vadászi kisdéd seregére,
Mindjárt félrehitta Vadászit, Feketét
S elmondá azoknak a vezér esetét.

Ott a három hadnagy mély tanácskozással
Húzamos időig suttogott egymással;
Végre elvált tőlük a derék Fekete
S a táborba vévén utját, elsiete.

Ellenben a kettő inte a csapatnak . . . .
De míg ők Murányig küzködve haladnak,
Sólyom szárnyaidon, oh tündér képzelet!
Hagyj a sziklavárba felrepülnöm veled. —

Szép hölgye a várnak tűnődik magában,
Nyugtalanul viraszt éji szobájában,
S mintha tán szerelem ellen védné magát,
Harczias pánczélban tölti az éjszakát.

Néha gazdag bíbor kerevetjére dül,
Majd sebesen jár-kelel és beszél egyedül;
Most leül, majd feláll; nyughelyét nem leli;
Arczán indulatok változó jelei.

Csend van körülötte, a vár népe alszik,
Csak a kised óra szívverése hallik,
Arra veti néha nyugtalan szemeit,
S elmerengve nézi szobor isteneit.

Gyakrabban tekintget a mutatólagra,
Hogy siet, hogy késik, boszankodik rajta:
Éjfélig hibául késedelmét veti,
Akkor sietését rója vétkül neki.

Tán azért nincs nyugta, attól látszik félni,
Hogy kelepczéjébe nem jut Veselényi,
Törét bizonyosra hasztalan vetette,
A vezér átlátott cselén s kinevette.

Ím az éjfélt elmúlt, nincs semmi nesz még is,
Melly előbb viharzott, már hallgat az ég is:
S tán alszik a bajnok édesen álmodva,
Hasztalan ül Kádas lesben ólálkodva.

„Esztelenség is volt“ monda „a mit tettem,
Hogy színes szavakra tervem építettem,
S pártom érdekébe', jó remény fejébe,
Gyöngéd becsületem koczkára vetettem.

Hisz' tudhattam akkor s tudtam jó eleve,
Hogy nincs szerelmének mélysége és heve,
Hidegen kiszámolt aljas hadicsel volt;
Hogy bukják el a vár s egy nő tiszta neve.

Mint írja előre: „Ne vedd hizelgésnek
Ha hired beszédit tartom mind kevésnek,
S a hallott csudákat a látott valóhoz
Mérve, ámultomban alig jutok szóhoz.“

A látott valóhoz! s ,melly lelke átrezgi
Nem birom az érzést szóval kifejezni . . . .'
Mind szépen kigondolt hazug érzemények,
Csalhatlan tánúi színlett szerelmének.

És én“ folytatá most tüzzel, kifakadtan
„E csalárd beszédre kézvonásim adtam!
Titkos helyet tűztem a találkozásra . . . . .
Lesz mit magyarázni egyre avagy másra.

Ah! ha Veselényi mint győzelem-jelet
Fogná mutogatni a kapott levelet,
S kaczajt indítnának Szécsi Máriának
Férfiak iránti büszkesége felett . . . . .

Nem, nem . . . ! De láb kopog, hozzám valaki jó. . . .“
Pedig ki volt volna egyéb az érkező,
Mint az öreg Kádas, a ki örömittan
Benyitott s kiálta: „Veselényi itt van!“

Megdöbbsent a szép hölgy Veselényi nevén,
Megrezzent a lelke mint a nyárfa-levél,
Sohasem érezte ily gyöngének magát,
Egy szóra sem bírta megnyitni ajakát.

Ő, ki félt az imént hogy a hős elmarad,
Ravaszul kivetett horgába nem harap, .
Most, midőn kezében a várt győzedelem,
Azt látszék kívánni: bár ne volna jelen!

Végre, hogy zavarát némileg fedezze,
Örömet színelvén: „hol van ő?“ kérdezte;
Erőltette hangját, de minden csengése
Mellett elárulta őt a hang rezgése.

Kádas elbeszélte diadalérzéssel
Az álarczosak mit tettek a vitézzel,
A sötét zugolyból hogy' rohantak elé
Gyorsan a belépett Veselényi felé.

Hogy ragadták őt meg, a ki szerencsére
Fegyvert sem vonhatott maga védelmére,
Egy mordálya volt, de az a küzdés alatt
Nyakából lefoszlott köntösében maradt.

Hogyan hurczolák el záros helyre, rabul,
Honnan (biztosítá) élve nem szabadul,
Csak, ha felfogadja eskü szentségével
Hogy Rákóczihoz tér egész seregével.

De a bajnok, ámbár mint a zárt oroszlán
Dúl-ful, árulói vérét szomjuhozván:
Készebb elviselni örökös rabságot,
Mint e feltétellel nyerni szabadságot.

Most kikelt az özvegy őszinte haraggal:
„Ha! mily durva bánás egy nemes lovaggal:
Utána zshiványkép lest hányni bokorbul,
Hát megől ráütni s rabbá tenni orvul.“

Kádas álmélkodva nézett asszonyára,
Nem lőn gondolatja, elméje megállá;
Végre, összeszedvén a hallot szavakat,
Kérdé: „avagy nem így rendelted-e magad?“

„Igen“ felelt a hölgy „s te, a mint elleséd,
 Mit szól belőlem a megsértett büszkeség,
 Siettél — hogy közbe ne jőjön valami —
 Azt vad mohósággal végre is hajtani.

Ki hitte, hogy eljő! ha ezt hittem volna,
 Kormányozó tisztem nem ugy vittem volna . . . .
 De nem hívém azt, és azért adott neked
 Haragom játéka olyan rendeletet.“

„És most, midőn eljött“ csudálkozék Kádas,
 „Panaszra nem tudom miért nyitod szádat;
 Szerencsédet, midőn a vár felszabadul,
 Miért kárhoztatod megfoghatatlanúl.

Magának köszönje . . . senkit ne okoljon . . .
 Rajtaállt eljöni, vagy maradni otthon . . . .
 Nem hoztuk erővel: ha még is megjelent . . .
 Szorult állapotunk minden bánást kiment.“

„Oh!“ felelt Bethlenné „nincs szorult állapot
 Melly lemossa rólunk ezen gyalázatot:
 Czél az aljas eszközt soha ki nem menti,
 S itt nem Veselényit veti okul senki.

Íme ő elszánja magát jó hiszemmel,
 Bátorítja keblét hősi szerelemmel,
 Bérczeket mász éjjel, viharban, egyedül,
 Ellenséges várba lép fegyvertelenül:

És mi bizalmaért miképen fizetünk?
Lábára véletlen bilincseket vetünk,
S kit virágfüzérrel szerelem csalogat,
Rút árulást talál s nehéz rablánczokat.

De, bár viszonzni szerelmét nem fogom,
Őt azért büntetni van-e méltó okom?
Égő szenvedélye, bár nyugottan nézem,
Nem érdemli-é meg hideg tiszteléselem?

Ah! a világ előtt — ilyen úton győzve —
Engem kárhozatos árulás szeplőz be,
És míg őt dicsővé teszi a szerelem,
Én varázsló névnek átkait viselem.“

Erre hallgatás lőn egy darab ideig:
A hölgy sorra nézte fénylő fegyvereit,
Vagy talán szemei csak tévedezének,
Nem levén bennök a kormányvivő lélek.

Kádas pedig ott állt egy állóhelyében,
A hallott beszédet forgatá fejében,
A hallott beszédet, a látott jeleket:
Összeillesztgeté gyanuja ezeket.

Tisztán kezdte látni, hogy erősen gyúlad
A hölgy kebelében amaz új indulat;
Nőttön nő tagadva, gerjedez titokban,
Visszafojtva éled, míg egyszer kilobban.

Ő ugyan nem bánná, nem törődnek vele,
Csak Muránynak sorsa ettől ne függene,
S mellyért ő buzog, az erdélyországi párt
Egy ingatag nőért ne vallna ennyi kárt.

De félt, hogy egy perczben, ha szive fölpezsdül,
Átengedi kezét s várát mindenestül,
Büszkeségét, pártja érdekét feledi,
S győztes szerelmének áldozatul veti.

Azt is tudta más részt, hogy e titkos hevet
Hideg tanácssal már kihútni nem lehet,
Sem elnyomni többé . . . . ki illyet akarna:
Tűzokádó hegyet tenyérrel takarna.

Most azért mindenkép azon mesterkedett,
Hogyan egyesítsen két külön érdeket:
Hogy, ha a büszke sziv lánczra lesz is verve,
Árulóvá mégse változzék szerelme.

Szóla hát: „Asszonyom, én meg nem foghatom
Miért ne bánhatnál foglyoddal szabadon,
És, midőn e cseltől élet függ vagy halál,
Kezedből ily fegyvert ki mért bocsátanál.

Ám, ha világ előtt, mintegy fölöslegül,
Igazolni tettet van könnyebbségedül:
Íme a mód, mellyen e czélt is eléred:
A fogoly vezérnek kezedet igéred . . . .“

Mária, e szókon igen megütközve,
„Ki beszél itt kézről“ vága gyorsan közbe,
„Ki kérd ily tanácsot tőled, s ki emleget
Gyáva nőhöz illő hitvány szerelmeket. . . .?“

„Hallgasd végis előbb asszonyom“ mond amaz,
„És ne szaggasd félbe jó célú szavamat:
Mondám, a vitéznek kezedet nyujthatod,
Csakhogy a feltételt ilyen formán szabad:

„Jól van, ám legyen meg, birja hát a lovag
Egy feltétel alatt szívemet s jobbomat:
Ha esküt teszen hogy Ferdinand királytól
A szabadság ügghöz — Rákóczihoz — pártol.“

Ezt, ha szerelmének nem a vár birtoka,
Hanem személyed volt felingerlő oka,
Megtenni éretted nem oly nagy áldozat,
S te győztél, mert dicsón neveltetted pártodat.

Ellenben, asszonyom, ha nem fogadja el,
Aljas haszonlesés vezérli, ott a jel!
Akkor kitünik, hogy csábító és csalárd,
Akkor méltán lakol . . . . érdemli a halált.

Így, a rágalmazó kaján világ előtt,
Ha ő halált választ, te nem léssz felelős:
Akár a bástyáról fővel levetteted,
Akár kegyelmet adsz s szeliden bünteted.“

Elhallgatott Kádas. Nem felelt Mária,
Szép arczát lehajtá fekvő karjaira;
Tűnődött sokáig, és mire felállá,
Rózsát nyomott vérből fejér homlokára.

Szóla most: „Hatalmas két erő küzd bennem:
Lázad egész lényem férfi járom ellen;
Másképp a köz ügyért égek s minden áron
Annak előmentét óhajtom, munkálom.

Szeretem egyéni szép szabadságomat;
Tőle megfosztatnom . . . . iszonyú gondolat!
És minden bilincstől visszaborzad kezem,
Mert csak hidegségét, csak súlyát érzem.

De midőn ama szent szabadság követel
Tőlem áldozatot és választanom kell:
Akkor . . . . ha a köz jót előmozdithatom,
Keblemben az önző szívet megtagadom.

A lovag kezem közt. Fogsága, halála
Ügyünknek bizonynyal szolgálja javára,
Mert midőn nagyot vesz és gyengül az ellen,
Nem lehet a más fél hogy nagyot ne nyerjen.

De ha Veselényit pártom szent ügyének
Buzgó és hatalmas bajnokul nyerém meg,
Nem tettem-e így mind emberileg szebbet,
Mind az ügyre nézve nyereségesebbet?

És ezért . . . . nem másért . . . . igen, csupán ezért
Elszántam . . . férjemül fogadni a vezért;
Szenvedni egymagam gyűlölt bilincseket:
Ha szabadnak látnám végre a nemzetet!

Most eredj s tudassad. Megállj . . . azt ne hazudd
Hogy erről valamit talán szívem is tud:
Mert nem hő szerelem . . . oh! kínos áldozat
Adja — szívemet nem — csak hideg jobbomat.“

Kádas eltávozék. Sietett az öreg,
Szólítá asszonya, de nem hallotta meg;
Vagy talán jól hallá, csak félt visszamenni,
Hogy szavát megbánta s vissza fogja venni?

Mária még egyet kiáltott utána.
„Elment már!“ sohajtott s tüköréhez állá,
Kalpagát fejéről egy szögletbe dobta,
Hollószin fürteit körül leontotta.

Hollószin fürtei, a mint leomlának,
Elfödék pánczélját karcsu derekának,
Eltakartak mindent, a mi csak férfias,
Válltól csipejéig nem látszik semmi vas.

Csak mellén tör elő, jobb és bal oldalon,
Sötét fürtök közül egy-egy ezüst halom,
Mellyen a mécs fénye játszik enyelegve
És hullámszik rajta, mintha az remegne.

Vagy valóban remeg a szép hölgy kebele?
 S a hideg kemény ércz, az is remeg vele?
 Mi az, a mi bántja: borzadó félelem?
 Vagy sokáig szunnyadt, nem ismert szerelem?

Érzi-e már szíve — a mit szája tagad —
 A csiklándva metsző lelki fájdalmakat?
 Érzi-e a lángot, mely midőn áthatja,
 Fázlaló hevétől reszket minden tagja?

Nem, mégse szerelem . . . . lám nem hiszi ő sem,
 Hogy szerelme birna kelni oly erősen:
 Tán csak álmatlanság vett hatalmat testén,
 A miatt lőn rosszul, forró lázba esvén . . . .

Ellankadva dőlt le bársony pamlagára,
 Kádas visszajöttét rettegve és várva,
 Ki azalatt az éj viszhangját fölveré,
 Kopogván a lépcsőn le, a börtön felé.

Hallá kopogását a vár nemes foglya,
 A ki négy fal között űlt nagy-buslakodva;
 Háborús melléből sóhajok kelének:
 Kínai s átkai vészes szerelmének.

Nem félt a haláltól: hányszor látta szembe?
 Hányszor ingerlé azt, ütközetre menve?
 Rabságát se' bánná, ha vére-szakadva,
 Kétségb'esett harczon jutott volna abba.

De egy asszony által ekkép kijátszatni,
Élni gúny alatt és bosszut nem állhatni,
Szenvedélye tárgyát átokkal illetni,
Vérét szomjuhozni — és mégis szeretni . . . . .

Majd higgatag vérrel rágondolni végre
A kemény vádlóra, a kötelességre,
Látni ennek rémét, mint halálfőt, jelen,
Mellyet a gyalázat kínos fája terem . . . . .

Kell-e még egyéb ok, hogy kétségbe essék!
Égő szerelem és fagyos kötelesség:
Az kigúnyoltatva, eldobva, megvetve;
Ez fenyegetőleg ujjait zörgetve. —

Megbirá nagy lelke a kemény ostromot,
Megrendült alatta, de le mégsem rogyott;
S most, a mint erében lohadni kezd a vér,
Szokott szilárdsága s nyugalma visszatér.

Helyzetét vizsgálja. Nem kétkedik semmit,
Hogy hiv seregétől várnia nincsen mit;
Sőt, a mint eszébe jutnak rendeleti,
Szégyenli azokat s keserűn neveti.

Mintha meg lett volna verve kemény bortul,
És most józanodnék zavaros mámorbul,
És eszébe jutván egy két dőre tette,
Félne: hátha mégsem álomban követte.

De ébren, józanul, miképen jöhetne
Veselényi Ferencz oly balga ötletre:
Ellenséges várban lövéssel adni jelt,
S hinni, hogy az őrség nem gyanít semmi csel?

Vagy, hát várható-e, hogy (a mit meghagyott)
Szabadítására jőnek a hadnagyok,
S rögtön, egy rohammal beveszik a várat,
Melynek vívásából őmaga kifáradt?

Felkaczagott erre, keserűn, hangosan;
Érezé hogy sorsa egy nő kezében van;
És a mint füleit kopogás üté meg,
Ugy képzelé, mintha gyilkosi jónének.

Most csikorgott a zár és kiöltött nyelve
Kétszer visszapattant, nagy kulccsal tekerve:
Megnyilt a vas ajtó, és a ki belépett,
Kádas Márton emigy kezdé a beszédet:

„Úgy hiszem volt időd, uram nemes lovag,
Jól szemügyre venni ez uj szállásodat,
Mely erős falával talán meggyőzhetett,
Hogy kegyelemtől függ eljátszott életed.

De im, midőn épen kezében a halál,
Nagy lelkű asszonyom szabadságot ajánl,
Jobbját azonfelül — ha a nemes vitéz
Rákóczi s a vallás ügyéhez állni kész.

Ellenben, ha magad annyira felednéd,
Hogy ezen feltételt így is visszavetnéd,
Akkor . . . . a szép hajnalt többé nem láthatod:
Menyegzős ágy helyett választál vérpadot.“

Hallván e beszédet bajnok Veselényi,
Szíve gyors örömnék már-már kezde nyilni;
De midőn Kádas a feltételhez ére,
Összekulcsolódék s visszahökkent vére.

Végre felelt büszkén: „Szünjék meg“ izeni,
„Asszonyod lelkemet tovább kísérteni,
Mert nincsen előttem semmi drága — olyan
Hogy hűségem árán is megvásároljam.

Tudja a grófné, hogy nem szabad éltemmel,
Gyilkosságra talán vetemedni nem mer:
De inkább választom a tört, vagy vérpadot,
Mint akármilyen díjért ama gyalázatot.“

Kádas megütközék e kerek válaszon,
Nem várta, hogy a hős oly hamar válaszson,
„Kérj időt“ unszolta „és határozz jobban:
Lovag . . . . minden késő, ha a mécs kilobban!“

Igy szól amaz kérve, de a hős nem felel,
Csak megrázza fejét gazdag fürteivel,
Nagy sötét szeméit a szólóra veti,
Mellyek égetését Kádas nem tűrheti.

Megfordúl tehát és a rabot elhagyja;
Küzd a kulcs a zárral s fogát csikorgatja,
Csörömpöl a vas rud a nehéz ajtókon,
S elhal a kopogás messze folyosókon.

NEGYEDIK SZAKASZ.

Bethlen Istvánnének éjjeli szobája
Csendes, mintha volna halottak tanyája,
Azt hinné az ember, nincs benne más élő
Csak az ezüst mécs, mely függ mennyezetéről.

Ott áll pedig Kádas, szemét lefüggesztve
Gondok között fonta karjait keresztbe:
Gondjai szerzője a hatás lehetett,
Mit a hozott válasz a szép özvegyre tett.

Nem felelt az, foglya izenetét hallván,
Ábrázata elhült: hideg lón és halvány;
Fölkelt a nyugágyrol, de visszahanyatlék,
S szótalánul fekszik fél dülésben ott még.

Hímezett vánkosát arczára öleli,
Keserves könnyével zokogja azt teli,
Mellyet önt szerelem, önt szégyen és harag,
Kik most kebelében együtt viharzanak.

Majd felszökik onnan. Lángol ábrázatja,
Sűrű zápor könnye tüzét nem olthatja,
— Sűrű zápor könnye még olaj e tűznek —
Meg-megriad, mint kit kísértetek úznek.

„Ezt kelle megérnem“ kezdé kifakadtan,
„Megérnem a szégyent, hogy jobbomat adjam,
Legyőzve a makacs természetet bennem:
És nyujtott kezemet vissza kelljen vennem!

Ha! rút, becstelen kéz, melly unszolva sem kell,
Miért nem vágtak el . . . miért nem dobtak el . . . .
Miért nem születél nyomorú bénának:
Hadd okoznál undort: így nem gyaláznának.

Azt gondolám, kincs vagy — hiu egy gondolat!
Mint nagy drágaságot őrzém birtokodat;
Epedve tekintett rád a férfi sereg:
Te hívem maradtál, s büszke voltam veled!

Mit nem adtak volna — nem áldoztak volna
Egy szem-intésemre, egy biztató szómra:
Éltet, becsületet, örök idvességet:
Mindent rajtad kívül . . . hogy birjanak téged.

És ím . . . ! ez a büszke, ez a gógös, kevély!
Még véleményt: egy szót, egy semmit sem cserél!
S midőn engem és a szabadság zászlaját
Együtt ölelhetne, inkább választ halált.

Halált . . .! mi a halál, ha ismernem szabad?
 Ismerni szeretném új vetélytársamat:
 Mint ama tükörben, szebb-e képe mása?
 S én rútabb vagyok, mint ösztövéér csontváza?

Tudja-é a dölyfös fogoly, mi a halál?
 Képzeli-e fagyos ölet, mely rája vár?
 Nem borzad-e vissza, nem fázik-e vére,
 Nem vágy melegebb kar hév ölelésére?

Hah! tudja-e mi az: ott állani, szembe,
 Fegyvert sem emelni önnön védelemre,
 Zúgó füleiben hallgatni az eret,
 Mint háborus örvényt szédült feje felett? . . .

Egyszer: „suh . . .“ az érnek szétpattan a medre,
 Kiront a piros vér, tóvára kerekedve;
 De míg az utolsó csepp vér is elakad,
 Szenved . . . ki mondja meg miféle kínokat?

Képzelted-e, ember, mily szörnyű a halál,
 Hogy azt jegyezed el, midőn választhatál?
 Nincsenek reményid, mellyek elhervadnak?
 Nincsenek gyermekid, kik árván maradnak? —“

— „Hadd lássa közeli“ szünet múlva kezdi
 „A mint váz karjait felé kiterjeszti,
 Hadd érezze arcán hideg fúvállatát,
 Mely egyet lehell még s . . . az ember nincs tovább.“

Kádas! a fekete szobába vérpadot!
Ha kész . . . közel leszek s új rendelést adok.
Ne állj meg, ne nézz rám: miért vagy oly halvány?
Vigadni akarok kérőm lakodalmán!“

Megfogadta Kádas s ahhoz láta tüstént,
Nem mintha örülne Veselényi vesztén,
De nem is fél attól, mert nem hiszi soha,
Hogy pártért szerelmet áldozzon asszonya.

Azt ohajtá csak, a pártjához hú öreg,
Hogy véleményét a bajnok cserélje meg:
És most e céljához jó eszközi vannak:
Nem a halál, hanem félelmei annak.

Mária sebesen járt körül ez alatt;
Szeme véletlenül egy tükrén megakadt,
Hirtelen megállta, mintegy felijedve,
S monda, képmására mérges szemet vetve:

„Ez hát az a kép, mit szépnek tart a világ?
Mellyet, mint egy csudát, kikürtöl és kiált?
Ez hát az a termet — e nyúlánk, pongyola —
Mit tőlem irigyel fél ország asszonya?“

Rúttá tesz e pánczél . . . nehéz is: levetem.
Benne oly férfias, zordon a termetem,
Oly visszataszító . . . hideg, mint a halál:
Ily nőtül a férfi iszonyodik talán.“

Csengetett azonban, háromszor, keményen,
Mert a szobahölgyek már aluttak mélyen;
Titkába nem akart beavatni nőket,
Azért este mindjárt elküldötte őket.

„Így látott a bajnok“ folytatá gerjedten,
„Karsu derekamat pánczéllal öveztem,
Rút sisak borítá szép hajfürteimet,
Elfödé homlokom, és képemből kivett.

Hadd lásson egyszer még. Hadd lásson engemet
A mikor magam is hiszem szépségemet:
Gazdag öltözetben, mely ékszertül ragyog,
Melyben én a hölgyek királynéja vagyok.

Ha! mily élvezet lesz . . . . majd, midőn a vitéz
A halál szemébe összeroskadva néz,
Széttelint segélyért s csak a bakót látja
Mint villog kezében irgalmatlan bárdja;

Majd, midőn kezeit ég felé emeli,
De az imádságnak egy szavát sem leli,
Ajka értelmetlen zagyvalékot rebeg,
Szólítja gyermekit, de nem láthatja meg:

Ah! mily élvezet lesz akkor megjelennem,
Üj menyasszonyának nyoszolyója lennem:
Hadd érezze szíve, összehasonlítván,
Mit nyert a halálban, és mit veszte bennem.

S majd midőn lelkének elnyomott lángjai
Önmegátkozásban fognak kirontani —
És az élet sem kell, ha nem nyer szerelmet:
Akkor dobni gúnnyal a *hideg kegyelmet!*"

Most közelgni hallván felrettent hölgyeit,
Árnyékba fordítá kisírott szemeit,
Mert nem akará, hogy megsejtsék a nyomot,
Dúló könyek árja mellyet arczán hagyott.

Pánczéla kapcsait velök megoldatá,
Legszebb kösöntyűit, ékszerét hozatá,
Köntöst válogatott, s öltözék gazdagon,
Hogy hódítást tegyen mindjárt . . . . a vérpadom.

A vérpad fenáll már. Egyszerű valami,
Melyről semmi szörnyűt nem lehet mondani:
Négyszegű pad, egy pár lépcsőig emelve,
Lépcseit és magát födi vérszin kelme.

Rajta áll a bakó, némán és mereven,
Mintha nem is volna érző és eleven;
Olyan ott álltában, mint egy vérbe mártott
Kőszobor, mely visel hosszú fényes bárdot.

A teremnek fala merevül fekete:
Sötétebb időknek munkája lehete,
Mikor mintegy házi szükségnek tartatott,
S ily czélokra, mint ma, többször használtatott.

Ajtaja kettő van: közepen és balra,
 Emennek ablaka fátyollal takarva,
 Amaz kettős ajtó, a folyosóra ki, —
 Keményen csukódvák egymáshoz ajaki.

Nyilnak most. A bakó megmoccan és figyel,
 Arra tekint apró fényes szemeivel,
 Látja jőni Kádas megett a bajnokot,
 Kit hat erős szolga fegyver közzé fogott.

A hős arcza nyugott, léptei szilárdak
 Legrövidebb útján a szörnyű halálnak,
 Viselete komoly, elszántsága erős,
 Melly a félelemmel távol sem ismerős.

És ha választani jőne egy idegen:
 Mellyik ezek közzül a ki halni megyen,
 Változékony arczról vetve hozzá, talán
 A bakót magát is inkább választaná.

Midőn a kis csapat a vesztőpadig ért,
 Kádas megszólítá kérőleg a vezért:
 „Ím, látod a pallost; ez nem játék, lovag;
 Ne erőszakold ki tőlünk halálodat.

Még nem volna késő; nem kerül egyébbe:
 Egy ajkmoccanásba, egy hitvány igébe,
 Hogy élet, szabadság, hatalom, szerelem
 Nagyobbá mint valál s boldogabbá tegyen.

Hisz' szabadságodnak van-e illőbb ára
Mint a *szabadságnak* kelled oltalmára?
Miért még akkor is ez árt sokallanod
Ha Szécsi Máriát fölöslegül kapod?

És vajon e hölgyet mikép győzheted meg
Tiszta szándokárul ajánlt szerelmednek,
Ha az áldozattal ekkép fősvénykedel,
Midőn nem bűnre kész, sőt erényt követel?

Bizony, hidd el nékem, kiomolhat véred,
S asszu hamvaiddból kihalhat a féreg,
Mégsem hiszi ő, hogy e vakmerő tettet
Nem *váráért*, hanem *szerelemből* tetted.“

Mondott volna Kádas akármit egyebet,
Veselényi szívéen nem vágna új sebet,
Sebjei, a mellyek előbb fakadának,
El vannak zsibbadva, és többé nem fájnak.

Megszokta volt immár a halálnak képét,
Kezde lassan-lassan kötni vele békét;
Sőt, mint rossz számoló tévedésből a kárt,
Nyereségnek kezdte számítani a halált.

Minek éljen? ugymond, mi öröme benne?
Élete ezentúl csak gyalázat lenne;
És a szabadsággal, nyerne bár, mit érne?
Csúfos hadi törvényt vonnának fejére.

Igy — midőn hűségét halállal pecsétli,
 Annak tisztaságát a világ nem kétli,
 Legnagyobb vétkéül vak szerelmét rója,
 Hogy oly könnyen hajlott az asszonyi szóra.

Sőt szerelme — oh szív csudás önzései! —
 Édes bosszút hitt a halálban rejteni:
 Méreg-édes bosszút, hogy, ha neki vége,
 Gyötri majd a hölgyet kísértő emléke.

Ily gondolatokból véve nyugasztalást,
 És ilyen alakban szokta meg a halált;
 De száz rémarcza van e rút szörnyetegnek:
 Mást mutat, ha egytől a szív nem ijed meg.

Iszonyúvá lőn most, Kádas szavaira.
 Tehát mégsem hinné szerelmét Mária?
 Hát csak rajtavesztett kalandornak veszi,
 Ki mindezt csupán a vár fejébe teszi?

Ím meghal, a nélkül, hogy a kiért elvész,
 Higye, méltányolja, tisztelje szerelmét!
 Oda lesz, mint olyan levélnek íratni
 Mellyet olvasatlan éget el valaki!

És meghal, a nélkül hogy legördült feje
 A kegyetlen nőben *szerelmet* költene,
 Szerelmet, mely annak, halál órájaig,
 Bosszút teremjen: a megbánás kínjait.

De mit tegyen hát most? megszegje a hitet
Mellyet zászlajának hűségére le tett?
Elfogadja ez egy gyalázatos útat
Mellyen szerelmének czéljához eljuthat? —

E gondolat kellett, hogy csüggedő lelke
Nagyságát, erejét ujfent visszanyerje;
Arcza elszántságot öltözék magára . . . .
Rendületlen hágott a vérnek padára.

Szóla ott, bal kezét megfeszítve mellén,
S jobbját ünnepélylyel ég felé emelvén:
„Bizonyságom Isten, a ki ottfenn lakik,
Milly igen szerettem . . . . amaz egy valakit.

De ha nem elégli a mit eddig tettem,
Ha kevésli a mit zálogul vetettem:
Szép szabadságomat, reménydús életemet —
S áldozatul kéri ép becsületemet:

Úgy, bár jogtalanul vett is rajtam erőt,
— Miért tiltakozom Isten s világ előtt —
Áldozatul inkább életemet adom . . . .
Mely szerelme nélkül úgyis rideg, vadon.“

Azzal térdre hullva könyörög magában,
Istennek ajánlja lelkét egy fohászban;
— Méltóság van arczán, nyugott, lelkiható —
És szól erős hangon: „most vágj, ha mersz, bakó.“

De a bakó nem vág . . . . bámul meglepetve:
 Suhogó selyemben hölgyalak siet be,
 Mellyen a legtisztább, a legszebb *nőiség*
 Királyilag űli diadalünnepét.

Szenvedély-ragadtan siet a vérpadra,
 Megáll a hős előtt, és szól kezét adva:
 „Vitéz, vedd jobbomat . . . csudát tesz erényed:
Pártomat elhagyom, hogy kövessék *férjet*.”

Veselényi fölnéz, hallja e szavakat,
 Szeme, szíve, vére, elméje elakad,
 Remegő kezében érzi a hő kezét:
 Összefoly lelkében remény, emlékezet.

Megtapintja fejét, mintegy kételkedve,
 Hogy *élő* embernek ily *álma* lehetne:
 Hát majd, ha föleszmél hogy való a mit lát,
 Megbirja-e szíve üdvének rohamát?

Nem birta volna meg földi gyarló kebel
 Hogy ily boldog legyen s mégse repedjen el,
 Mégse váljon mennye küszöbén semmivé,
 Csak az olly erős, mint a Veselényié.

Eldobá a multat kínzó álmom gyanánt
 A valóért, mellyet a jelenben talált,
 S gyötrelme feloszlott e pár feddő szóba:
 „Oh Mária, miért e kegyetlen *próba!*“

A hölgy elpirult a feddő szemek előtt,
Mosolygva emelte föl a térdepelőt:
Fölkelt Veselényi, a délczeg levente,
S tündöklő aráját szívéhez ölelte. —

Nem esett inyére az öreg Mártonnak
Hogy a dolgok itten ilyeténkép folynak,
Bosszusan vakarta üstökének helyét,
Köszörülte torkát és csóválta fejét.

Végre nem állhatta hogy ki ne fakadjon:
„Asszonyom“ zsémbele, „ez igen jól vagyon,
Igen szépen vagyon, én megnyugszom benne,
Ha nem nyugonnám is, tudom egyre menne.

De talán jó volna megkérdeznéd elébb:
Ha belé egyez-e a Muránybeli nép,
Hogy a várt, melyet ők védnek, más kézre add
S vele ráadásul őket mint juhokat.

Mert, bár tied a vár, az őrség is tiéd,
De Rákóczi birja a katonák szívét:
Csak egy *lázasztó* kell . . . aztán ki bir velek?
Isten óhat ugyan, de én nem felelek.“

Szóla és megindult, távozni akarván,
Hanem Veselényi megragadta karján:
„Itt maradsz,“ mennydörgé, „te itt fogsz maradni
A többi nép alszik, nem ér rá lázadni.

Hűséges szolgálid ezek itt, asszonyom . . . ?
 Mint ura e várnak, nektek parancsolom,
 Fegyver közzé mingyárt e vén árulóval
 S le kell vágni, ha zajt ütne csak egy szóval.

Addsa kardod, öreg, arra szükségem lesz;
 Vissza kell sietnem váró seregemhez;
 Jó erős a hágsó: ha megbirt engemet,
 Mért ne birna meg egy csapat emberemet.“

Mária csudálva nézett jegyesére;
 De bezzeg kihült a szegény Kádas vére
 Kit a hajduk s bakó, mint hív új cselédek,
 Fegyver alá venni legott sietének.

Nem birta megoldni a kard szíjazatját,
 Rajta járt a keze, mégsem lelte csatját,
 Megtalálta végre, búsan kipeczkelé
 S fanyalogva nyujtá Veselényi felé.

De az másra figyelt: hirtelen valami
 Lábak topogása kezde hallatszani:
 Megnyilt a nagy ajtó és rajta bejöttek
 Solymosi, Vadászi, Gábor Pál és többek.

A derék Solymosi bosszut állva vetett
 A vezérre győztes, büszke tekintetet:
 „Uram vezér, téged szabadítani jövénk:
 Jer velünk, szabad vagy, a vár pedig miénk.“

Veselényi alig mert hinni szemének
A mint hű vitézi begyülekezének;
Meglepetve kérdé: az égből estek-e,
Vagy honnan teremtek ily váratlan ide?

„Nem az égből estünk“ vén Solymosi felel,
„Inkább mély pokolbul vergődtünk ide fel . . . .
Ámbár, a mint sejtem, már sükségtelenül . . .
De hisz elbeszélmem semmibe sem kerül.

Nem sokat ér, ha vén ez az emberféle,
Másnak és magának van csupán terhére,
Sokat fekszik, mégis keveset alhatik, —
Tán, mivel majd ráér az ítéletnapig.

Kehel-kahol mindig; itt is fáj, ott is fáj,
Hol egyik, hol másik nyilallás kezdi rá,
Sebje, a mit egész életében felszedett,
Meg-meg újul, mint a fájós emlékezet.

Az álom szép leány; a vén nem kell neki,
Irtózva fut tőle, hiába kergeti:
Ellenben az ifjat ölébe fogadja,
S arcját símogatván szépen elaltatja.

Rajtam is ugy történt. Vén szemem, hiába
Hogy oly sokat nézett élte világába,
Nem akart alunni tegnap egy mákszemnyit,
Soká nézte fájva a fekete semmit.

Fölkelék tehát és mentem a mezőre,
 Ott vártam az álmod egy part megé dőlve,
 Láttalak, vezér, a vár felé sietni,
 Unatkoztam úgyis, kedvem jött követni.

Messziről kísérlek, fel a várig épen;
 Hallom a siket zajt a rés közelében;
 Gondolám: vigan megy ottfenn a lakoma!
 De az ördög benne a násznagy, a koma.

Inam szakadtában sietek lefelé;
 Vadászit az Isten útamba rendelé,
 Így s így van a dolog, elbeszélem neki:
 „Megmondtam“ kiált ő, „hogy most nyakát szegi!“

„De, bajtárs, az idő“ mondok, „igen drága,
 Egy pillanat is sok a sopánkodásra,
 Ott a kötélhágcsó, készen vár bennünket . . . .
 Vagy rabbá hagyjuk-e lenni vezérünket?“

Azonnal Feketét küldjük siettébe:
 Vezesse hadunkat fel, a vár elébe;
 Kis csapatunk pedig némán indul, halad,
 Mint fellegek árnya, melly a mezőn szalad.

Csakhamar rálelünk a kötélhágcsóra,
 Feljutunk a hosszú régi folyosóra,
 Ott bevárjuk egymást és nyugodva késünk
 Míg lecsillapodik fáradt pihegésünk.

Most hol keressünk fel — az volt a bökkenő —
 Hogy zajt, verekedést ne idézzünk elő?
 Lármat kiált az ór, ez éji vészakakas:
 Kibúnak a baglyok, s fogva marad a sas.

A kakasnak kell hát előbb szegni nyakát
 Hogy ne háborítsa a csendes éjszakát;
 Titkon elfoglalni minden őrhelyeket,
 Fegyver alá venni az ór vitézeket.

Ugy lett: az öröknek elnémúla nyelve,
 Megnémítá azt a halálnak félelme.
 És most nagy fordítást tenne e kis csapat . . . .
 — De, sejtem, nagyobbat tettél, uram, magad.“

Nem várta a hős, hogy végződjen a beszéd,
 Megrázta erősen az ősz bajnok kezét,
 A jobbot; — szabadon lévén pedig a bal,
 Letörlé az öreg hév könyeit avval.

Ekkor Veselényi, a vitézek felé
 Nyájasan fordulva, szavát fölemelé:
 „Bajtársak! a hajnal, melly imé ott derül,
 Emlékezetes lesz Murány hőseirül.

Tettetek dicső, de én is követelem
 Hogy babérotokat megoszszátok velem,
 Ki *ily erőségnek* lettem hódítója,
 Mikép . . . ? Isten annak a megmondhatója.“

Szóla, s elhagyandó a rémség tanyáját,
 Jobb karjára fűzte mosolygó aráját:
 Megnyilt minden lélek, megnyilt minden ajak,
 S a szép párnak öröm-éljent riadtanak.

Csak az öreg Kádas, csak ő áll ott félre,
 Nézvén szomorúan a nemes vezérre,
 Ott tartá, leoldva, fegyverét kezében
 S mindenféle dolgot forgatott eszében.

„Uram, ha már így van“ megszólala végre,
 „Hagyd ez ócska vasat felkötnöm helyére;
 Már kopott: de van még belőle valami,
 Hűségem irántad megbizonyítani.“

„Kösd fel“ mond a vezér, vállát veregetve.
 „Kösd fel, öreg,“ monda Mária nevetve,
 „Most legyőzeténk, de csak azért hódolunk
 Hogy biztosabb legyen *eyykor* diadalunk.“

Távoztak. Lenn pedig megperdül a dobszó,
 Harsog hahotával a réz tárogató,
 Felriad az őrség . . . markában fegyvere;
 De nem viaskodni, hódolni jön vele.

És mire a napnak felkelő sugára
 Röptében pihenni száll magas Murányra,
 Csattogó zászlókat, mint győzelmi jelet,
 Lobogtat a hús szél a nyilt kapuk felett.

Pénteki nap lévén mely reájok viradt,
Nem ültek menyegzőt e baljós nap miatt.
Murányt Veselényi két éjen, két napon
Megrakta Fülekről éléssel gazdagon.

Harmad nap a völgyöt hadsereg telé be:
Rákóczi zászlai, Illyésházi népe.
Fenn mozsarak zúgtak s tomboló vitézek
Termetes kupákkal leköszöngetének.

Néz föl Illyésházi, föl néz keseredve,
Nem jön az áldomást elfogadni kedve:
Mély völgyén Muránynak, mint tolvaj elhalad,
Meg sem áll hadával a büszke vár alatt.

